

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
ויצא
כסלו ה'תשע"ד ב'שכ"ה
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

השלמה בפירוש הגמרא בברכות [דף כח ע"א] בעניין הספסלים שנוספו בבית המדרש לאחר מינויו של ראב"ע לנשיא, מדוע נקטה הגמרא את מספר הספסלים ולא את מספר התלמידים.

דברי מהרי"ץ זיע"א בעניין ברכת המוציא בסעודות גדולות, שאחד מברך לכל הקהל, למרות שהם בשלחנות נפרדים. ביאור דברי הגמרא "היסבו אחד מברך לכולם", וביאור מרן שליט"א בספרו בארות יצחק בהסבר תיבת ספסל. מדוע החשמונאים המתינו שמונה ימים עד שעשו שמן טהור למנורה, ולא לקחו שמן מהר הזיתים הקרוב אליהם.

ביאור בית בפיוט 'המלך י"י' הנאמר לפני תקיעת שופר בראש השנה, חידוש ממרן שליט"א על הפיסקא "נוה ציון תרקע, והר שעיר תבקע", ומדוע לעת"ל הקב"ה יבקע את הר הזיתים.

תזכורת בנושא אי כינוי מנורת חנוכה בשם 'חנוכיה'.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק
טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741
דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:
קול הלשון – 03-6171031
מספר השיעור במערכת קול הלשון – 356
מספר השיעור בדיסקים – 230

השיעור מוקדש להצלחת ידידינו
הרב שמעון יצחקי הי"ו וב"ב,
המקום ברוך הוא ימלא את כל משאלות ליבו
לטובה, אכ"ר.

השלמה בפירוש הגמרא בברכות [דף כח ע"א]
בעניין הספסלים שנוספו בבית המדרש לאחר מינויו
של ראב"ע לנשיא, מדוע נקטה הגמרא את מספר
הספסלים ולא את מספר התלמידים.

לקראת ימי החנוכה שיבואו עלינו לחיים טובים
לשלום, נדבר היום בעז"ה בעניין נס חנוכה,
נתעמק קצת בנושא זה, ונעמוד על כמה
נקודות. ובעז"ה, כשם שעשה לנו הקב"ה נסים
בימים ההם, כך יעשה עמנו בזמן הזה. אולם כיון
שהקדמנו לבוא, ויש מהמשתתפים בשיעור
שעדיין לא הגיעו, נדבר בינתיים על נושא אחר,
בכדי שכולם יהיו מתחילת הדברים, ויבינו את
הקשר. הגם שעניין חנוכה הוא 'מעין המאורע',
ולו זכות הקדימה, מ"מ 'אין מוקדם ומאוחר
בתורה'.

הגיע אלי מכתב, בסוגיא בה דיברנו בעבר,
לגבי המעשה שהובא בגמ' וברכות דף כז ע"ב,
על מה שביום שמינו את ראב"ע לנשיא, נוספו
כמה ספסלים בביהמ"ד. ישנה שם מחלוקת,
כמה נוספו? אבל לא נעסוק בכך. ושם כותב
השולח כך, לכבוד וכו' בעניין מה שדיבר מו"ר
בשיעור הקודם, מדוע הזכירה הגמ' ספסלים,
שמעתי תירוץ נפלא על דרך המוסר, מפי
ידידי הרב שמעון סקעת הי"ו מהעיר ראשון
לציון, וטען שלפי מיטב זכרונו מקור הדברים
מהבן איש חי, והוא מבאר, שבאותו יום
שסולק שומר ביהמ"ד נפתחו דלתות בית
המדרש לרווחה, ניתנה רשות לכולם ליכנס,
נכנסו תלמידים רבים, וביניהם גם כאלה
שאינם הגונים, שאין תוכם כפרם, וכל מעינם
היה נתון במיקומם בבית המדרש. דבר זה היה
חשוב להם, יותר מקדושת ביהמ"ד עצמו.
ולכן הגמ' דייקא להזכיר 'ספסלים', לומר לך,
שיש כאלה שקדושת המיקום, היתה עבורם
יותר גדולה, מקדושת המיקום. אוהבך אהבת
עולם, תלמידו השותה בצמא את דבריו,
ע"כ. הכותב לא ציין את שמו, שלח זאת
בעילום שם, וקיים בעצמו 'זאת צנועים חכמה'.
אבל לפי צורת כתיבת הדברים, חוץ ממה

שקראתי לפניכם, ניכר האדם שהוא משכמו
ומעלה. ירבו כמותו בישראל.

רציתי לומר בהערת אגב, פקס זה קיבלתי
אתמול, בערב שבת קודש. אבל צריך לדעת
כי מי ששולח אלינו פקס, שלא יהיה בטוח
שקיבלתי אותו. כי לפעמים אירע תקלות וזה
לא עבר בכלל. יתכן גם שטרדות הציבור לא
מאפשרים לי לראות את כל הפקסים. לכן
העצה היעוצה, לברר את הדבר. יש לפנות לרב
שילה יגאלי הי"ו, לוודא כי אכן הפקס התקבל.
או לרב ניר טיירי הי"ו, במשרד פעו"צ.

נחזור לעניין, ברצוני להביא את לשון הגמ'
בברכות ודף כח ע"א, כפי שהביאה בספר עין
יעקב לרבי יעקב בן חביב, שהיתה לו גירסא
אחרת בגמ', בתוספת לשון, מכפי שהיא
הובאה בגמרא אצלנו, ונשתדל לבאר את
הדברים בס"ד.

כידוע, היה משא ומתן בין החכמים, במחלוקת
האם תפילת ערבית רשות, או חובה? וכך הלכו
ונמשכו הדברים, עד שהגיעו למצב, שבו סילקו
את רבן גמליאל מהנשיאות, ומינו במקומו את
רבי אלעזר בן עזריה. רבן גמליאל שהיה קפדן
בכגון דא, היו לו כמה דברים שהוא עמד עליהם
בתוקף ולא ויתר, כמובן הכל היה לשם שמים,
כמו שמצינו במעשה 'תנורו של-עכנאי' ובבא
מציעא דף נט ע"ב, שם הוא התבטא ואמר,
רבש"ע, גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי,
ולא לכבוד בית אבי עשיתי, אלא לכבודך
עשיתי, שלא ירבו מחלוקות בישראל. בודאי
שהיו לו כוונות עמוקות ונסתרות, אבל אין זה
ענייננו בעת. על כל פנים, היתה מחלוקת
ביניהם, את מי להכניס לבית המדרש, ואת מי
לא להכניס? רבן גמליאל סבר, כי רק תלמיד
ש'תוכו כברו', רק לו יש את הזכות ליכנס
לביהמ"ד. ומי שאין תוכו כברו, לא יינתן לו
אישור כניסה. אבל כיון שהוא כבר הורד
מנשיאותו, אזי 'מוחלפת השיטה', שינו ממה

שערי יצחק – השיעור השבועי

יודע שאינו הגון, בכל זאת תכניס אותו. כיון שמתוך שלא לשמה, בא לשמה. המאור שבה, מחזירו למוטב. עד כאן מהתוספת בעין יעקב. לאחר שסילקוהו, ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי בבי מדרשא. אמר רבי יוחנן, פליגי בה אבא יוסף בן דוסתאי, ורבנן. חד אמר, אתוספו ארבע מאה ספסלי. וחד אמר, שבע מאה ספסלי. הוה קא חלשא דעתיה דרבן גמליאל. אמר, דילמא ח"ו מנעתי תורה מישראל. הוא חשש, אולי טעיתי? שמא הדעה שלי בנושא הזה, לא היתה נכונה? והראיה, כי הנה רק היום, ב"ה נוספו ארבע מאות תלמידים. נניח שהיו קודם ארבע מאות, ונוספו עוד ארבע מאות. או לפי השיטה האחרת, נוספו עוד שבע מאות. א"כ כמה זה? ארבע מאות ועוד ארבע מאות, או אולי עוד שבע מאות, הרי הם אלף ומאה תלמידים. ביהמ"ד הרחיב את ממדיו, בשיעור נכבד מאד.

שאלה מהקהל: כתוב שנתוספו ארבע מאות ספסלים?

תשובת מרן שליט"א: מעיקרא כתוב בסתם, 'ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי'. על כמות הספסלים, ישנה מחלוקת בין אבא יוסף בן דוסתאי לרבנן, האם ניתוספו ארבע מאות, או שבע מאות ספסלים. ואם בכל ספסל ישבו חמשה או עשרה, הם רבים מאד.

בכל אופן, חלשה דעתו של רבן גמליאל, כיון שראה איזה 'ריבוץ תורה' נהיה, בית המדרש מלא מפה לפה, ובירושלמי [ברכות פ"ד ה"א] מובא כי היו אפילו אנשים שעמדו מאחורי הגדר, כי בית המדרש עמוס וגדוש, אנשים היו צובאים על הפתחים ועל החלונות.

אחזו ליה בחלמיה, חצבי חירי דמליין קטמא. הראו לו לר"ג בחלום, כדים לבנים מלאים אפר. וביאר מהרש"א, כי רצו לרמוז לו, כמו שהכד מבחוץ הוא מלובן ושלם, ובתוכו אין בו אלא רק אפר, שהוא דבר שפל ואינו ראוי, כך הוא ריבוי הספסלים שבביהמ"ד. רק מבחינה

שהיה מקובל עד אז. ויצתה ההכרזה, כי כל מי שרוצה להיכנס, שייכנס.

תנא, אותו היום, סילקוהו לשומר הפתח, וניתנה רשות לתלמידים להיכנס. שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר, כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו, אל יכנס לבית המדרש. מה פירוש המושג, 'אין תוכו כברו'? לכאורה בהשקפה ראשונה נראה, כי זהו עניין, שאין פיו וליבו שוים. מה שהוא נראה אצלו לעין, כלפי חוץ, זהו אינו מה שהוא מבפנים. 'אחד בפה ואחד בלב'. הפנימיות והחיצוניות, עומדים בסתירה זה לזה. ומהרש"א [שם] מבאר עפ"י הגמ' במסכת יומא [דף עב ע"ב], כי מושג זה מוסב על האדם שעוסק בתורה מחד, ומאידך אין בו יראת שמים. זהו 'אין תוכו כברו' יעו"ש. מ"מ מסתברא, כי הא בהא תליא.

נמשיך את דברי הגמ' עפ"י גירסת עין יעקב, שמסבירה את שיטתו של רבן גמליאל, משום דאמרינן, כל השונה לתלמיד שאינו הגון, כאילו זורק אבן למרקוליס. כלומר, אם התלמיד אינו הגון במעשיו, אזי לימוד התורה שלו, דומה ח"ו מעין ע"ז. א"כ כעת צריך להבין, מדוע רבי אלעזר בן עזריה לא מסכים עם זאת? רבי אלעזר בן עזריה אומר, הני מילי היכא דקים לן שאינו הגון. דהיינו, רבן גמליאל סבר, אם הוא הגון, הוא יכנס. אבל אם אינני מכיר, לא יודע מה הם מעשיו, אין לו רשות כניסה. אבל רבי אלעזר בן עזריה, סבר אחרת. אם יודעים בבירור, כי אדם זה אינו הגון, אה"נ, אל תתן לו להיכנס. אבל מן הסתם, כל אדם בחזקת כשרות. לכן, אדם כזה יוכל להיכנס לביהמ"ד.

ומסבירה הגמ' את שיטתו, מדוע הוא סבר אחרת מרבן גמליאל? רבי אלעזר בן עזריה דרש, לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה [פסחים דף נ ע"ב ובעוד כמה דוכתין]. יוצא לפי דברי הגמ', יתירה מכך, כי אפילו אם אתה

כבר, כאלה שהיה חשוב להם מיקומם בבית המדרש, זהו מה שעניין אותם, היכן ישבו? מי בראש? וכדומה. א"כ לא מעניין אותם, הקדושה של המקום. כך לפי דבריו.

האמת אגיד, כי לא ראיתי את הפירוש הזה בספרי הבן איש חי על הש"ס, ביקשתיהו ולא מצאתיהו, לא בבן יהודע ולא בבניהו. ותכף נזכיר בס"ד, פירוש אחר המובא שם. אבל מכל מקום, הרעיון לכשעצמו, הוא יפה ונחמד. מה שישנם אנשים, אשר באים לא בשביל שאכן הם רוצים לספוג את האוירה של בית המדרש, אלא כל מטרתם היא להגיד, 'היינו שם', גם אנחנו היינו... מה שחשוב להם, זה ה'ספסלים'. העיקר, שהם היו במקום. אבל למעשה, הם לא קלטו את העיקר. זהו בבחינת, הראיני את מראיך, השמיעיני את קולך [שה"ש ב, י"ד]. ותו לא.

בספר בניהו, בעל בן איש חי אומר רעיון, בסגנון אחר. וגם זה נמצא שם רק במהדורא בתרא, שנדפסה רק לפני כמה שנים מכת"י ק, בירושלים התשנ"ח. ובדבריו אלו, מתורצת שאלה אחרת, שהבאנו בשיעור הקודם. לכן, נקדים את השאלה, אותה הקשה בעל פתב סופר [עה"ת דברים, על הפסוק י"י אלדי אבותיכם וגו', וז"ל, וצריך לדעת, איך יפלו בזה, בדבר שהיה נראה לעיני? וגם, מאי נפקותא בעניין פלוגתא דידהו? שאלה ראשונה, על מה הם מתווכחים פה, כמה ספסלים היו. הרי 'ספסלים' זהו דבר הנראה לעיני, 'איתיה קמן', א"כ מה יש מקום להתווכח על כך? הרי אפשר לברר את הדבר? והשאלה השנייה, מאי נפקא מינה, כמה ניתוספו? וכי על זה צריכים חכמי ישראל להתווכח?

לכן אומר הכתב סופר, כי בעצם אין כאן מחלוקת, בין שתי הדעות. הוא מסביר את הדברים, עפ"י הכלל, כי אינו דומה יחיד העושה את המצוה, לרבים העושים את המצוה. ולפי זה, גם בביהמ"ד, ככל שמתרבים התלמידים

חיצונית זה נראה יפה. אבל מבפנים, זה רקוב. אמנם מסקנת הגמרא ולא היא, ההיא ליתובי דעתיה הוא דאחזו ליה. דהיינו, הצדק הוא עם רבי אלעזר בן עזריה, אכן צריך להכניס את כולם, לא סוגרים את בית המדרש בפני אף אחד. רק מן השמים לא רצו שתהיה עגמת נפש לרבן גמליאל, לכן הראו לו זאת בחלום, בכדי להרגיעו, שהרי סוף סוף הוא התכוון לשם שמים.

בעת נחזור לשאלה ששאלנו, הרי אם רוצים כאן לתאר, כמה בית המדרש התמלא, א"כ למה צריך למנות את ריבוי וכמות ה'ספסלים', לכאורה צריך לומר, כמה 'תלמידים' ניתוספו? גם אם נגיד, כי יודעים כמה מושבים ישנם בספסל אחד, ארבעה או חמשה מושבים, או יותר, אבל לכאורה היה יותר פשוט להשמיע לנו, כמה תלמידים נוספו?

אבל כבר אמרנו, כי לאמיתו שלדבר, בזמנם לא קראו 'ספסל' למה שרגילים לכנות בזמננו. בזמנם, 'ספסל' היה כינוי לכסא גבוה, או לכסא נמוך. ישנה מחלוקת בכך. יש אומרים, שזהו כסא גבוה יותר מהכסא הרגיל. ויש אומרים, כי הוא נמוך מהכסא הרגיל. אבל על כל פנים, 'ספסל' זהו מין מסויים של כסא. א"כ נגיד שאנו יודעים, כי 'ארבע מאות ספסלים', פירושו ארבע מאות תלמידים, אבל עדיין קשה, תגיד ארבע מאות תלמידים, למה אתה אומר ספסלים?

בשיעור שעבר תירצנו בס"ד, כי רצו להראות בזה, את חוסר החשיבות שלהם. שכיון ש'אין תוכם כברס', לכן לא אמרו שהם ארבע מאות תלמידים, אלא 'ספסלים'. היחס אליהם, הוא כמו היחס והדמיון לעצם דומם. כי אליבא דאמת, אין ערך לתלמידים הללו.

ולפי מה שכותב המכתב דלעיל, שנשלח בפקס, הביא לנו חידוש בשם הבן איש חי, ביאור העניין הוא שנכנסו תלמידים שאין תוכם

שערי יצחק – השיעור השבועי

עיקר תירוצו. והנה אכן ראיתי שבאוצרות האגדה עמ"ס ברכות [הוצאת מכון המאור] הביאו את דבריו, ודילגו פרט זה, התעלמו מכך. ומובן עכ"פ שהבינו לנדון דלא נפק"מ, וכמו שביארנו אז בס"ד. הלכך נביא את הלשון שכתבו [דף קל"ז], חד אמר ארבע מאה ספסלי, וחד אמר שבע מאה ספסלי. בספר כתב סופר [בביאוריו על התורה פרשת דברים] ביאר, דבאמת לא פליגי אבא יוסף עם רבנן במניין הספסלים שניתוספו, דכולי עלמא סברי דארבע מאות נוספו, אלא דנחלקו כיצד למנותם, דחד אמר דרק ארבע מאות ניתוספו כפי שהיה באמת, אולם חד מינייהו אמר דאעפ"י דבאמת ניתוספו רק ארבע מאות, מכל-מקום על-ידי הארבע מאות שניתוספו, נכנסה רוח חדשה ופנים חדשות לכל התלמידים שהיו מתחילה בבית המדרש, והרי זה כאילו שניתוספו כולם. ע"כ. ובכל זאת נראה לי שצריכים היו להעיר על זאת לכל-הפחות בקיצור.

כעת נביא את דברי הגאון רבינו יוסף חיים, בספר בניהו, תשמעו איזו חכמה. וזה לשונו, נראה, ששניהם שמעו אמת. כי כאשר סילקו לשומר הפתח, אז תקף ומיד הכניסו החכמים לביהמ"ד ד' מאות ספסלים מבחוץ. כי ידעו, שעתה ודאי יבואו חכמים חדשים, ויצטרכו ספסלים. אך לא עלה על דעתם, שיבואו יותר משלוש מאות, ולכן הכינו ת"ש למרובה. כלומר, שיערו בדעתם, לכל היותר יצטרכו שבע מאות ספסלים, וזהו המקסימום. וזה שאמר ד' מאות ספסלים, הוא היה בתחילה, וראה וידע שהכניסו ד' מאות ספסלים. אמנם אח"כ, נכנסו הרבה יותר מארבע מאות חכמים, ועמדו בלא ספסלים, והוצרכו להביא עוד ג' מאות ספסלים. ובעת שהביאו אותם השלוש מאות ספסלים, לא הרגיש בהם הראשון. ורק זה שאמר שבע מאות, היה והרגיש מתחילה ועד סוף, ולכך אמר 'שבע מאות ספסלים'. דהיינו, אכן אין בפועל מחלוקת, כמה היו במציאות? ארבע מאות, או שבע מאות? אלא ההבדל הוא, שהראשון ספר,

יותר, כך מצליח כל אחד בלימודו, 'כפלים לתושיה'. על דבר זה, היה עצם הויכוח ביניהם. לא היתה מחלוקת על המציאות. אלא שהאחד מנה את הכמות, והשני העריך את האיכות. כי ע"י שנתוספו עוד כמה תלמידים, אזי גם הראשונים נהנו מכך, במה שלימודם נהיה במעלה יותר גבוהה. וזאת נקודה חשובה, שצריכים לדעת אותה. ריבוי התלמידים, ריבוי התורה שנוסף בבית המדרש, גרם שהלימוד של-ראשונים שהיה 'תוכם כברס', התעלה והשתבח יותר, נעשה יותר איכותי.

ובזה יובן יותר העניין, שחלשה דעתו של רבן גמליאל שמא מנעתי תורה מישראל. הוא לא התחרט על הסינון והפיקוח שנעשה, ע"י הצבת שומר בפתח ביהמ"ד, כי זאת הרי היתה דעתו ושיטתו הידועה מתחילה. אלא צערו היה, על התוצאה שנגרמה מכך, בראותו כי גם אלה ש'תוכם כברס', היתוסף להם בלימוד, תורתם נעשתה עמוקה יותר, בהיקף ובפלפול. אורך רוחב ועומק. אם כן, אולי הדבר נחשב, במובן מסויים, ש'מנעתי תורה מישראל'. לכן הראוהו בחלום, חצבי חירי דמליין קטמא. כדי שיידע, כי כיון שהדבר הגיע והושפע ע"י אלה ש'אין תוכם כברס', אזי לתורה הזאת אין חשיבות. דהיינו, אפילו שבעצם אתה כביכול רואה כלפי חוץ, כי ישנה תוספת בתורה, ישנו חידוש ופלפול, אבל אין לכך ערך.

אשרי מי שגדל בתורה, ועמלו בתורה, ועושה נחת רוח ליוצרו [ברכות דף יז ע"א]. צריך שיהיה את שני הדברים, גם עמל בתורה, וגם עשיית נחת רוח ליוצרו. בלאו הכי, אם מקור התורה הזאת, הוא ממקור לא טוב, אזי אין לכך ערך. זהו העולה מן הסוגיא הזאת. תורה הנשאבת ממעיינות פסולים, ממעיין נרפש, אזי הדבר פגום מעיקרו ומשרשו.

בשיעור הקודם הערנו על מה שבכתב סופר מובא, כי נוספו "שמונה" מאות ספסלים, שאין גירסא כזאת. והסברנו שמ"מ אין זה מפריך את

בזמן שהכניסו את הספסלים. אבל בסופו של דבר התברר, שהם לא הספיקו, ולכן היו צריכים להוסיף עוד ספסלים. את זאת, החכם הראשון לא ידע. הוא לא שת לבו, להוספה שהוסיפו אחר כך. רק זה שאמר שבע מאות, היה וספר מתחילה ועד סוף. לכך הוא אמר, שבע מאות ספסלים. הראשון כנראה כבר היה שקוע בלימוד, בשקלא וטריא, הוא לא ידע מה קרה אח"כ, ולא שם לב להתרחשות בסביבתו. לפי דבריו יוצא, כי בעצם, הראשון טעה. אם כן, מדוע הגמ' בכלל מביאה את דעתו? הרי הדבר אינו נכון? אלא התשובה, כי מלמדים אותנו כאן לימוד נפלא, שיש בו תועלת. דהיינו, לפעמים כשאתה רואה, זה אומר כך וזה אומר כך, ואתה חושב לעצמך, לא יכול להיות שגם זה צודק וגם זה צודק, ורק אחד מהם דובר אמת. אבל אם תתבונן, תמצא למה זה חשב כך, ומדוע השני חשב אחרת. שניהם אמרו אמת, לפי ידיעתם והבנתם, אלא שהאחד ראה את הפרט הזה, והשני ראה עוד נתון, אבל בעצם שניהם אמרו אמת.

לפי עניות דעתי בס"ד, אפשר ליישב את הקושיא, בדרך אחרת. הרי כל המעשה היה, בזמן התנאים. מי שהיה שם באותו הזמן, יכל לדעת האם נוספו ארבע מאות, או שבע מאות ספסלים. אבל הויכוח כאן בגמ', מתנהל בין אמוראים, אחרי כמה דורות. הרי אבא יוסף בן דוסתאי, הוא כבר היה אחרי כמה וכמה דורות מאז, ופרטי המקרה כבר נשכחו. הם לא מתוכחים על דבר, שניתן לבררו במציאות העכשווית, אלא על דבר שהיה לפני כמה וכמה דורות. א"כ מובן, כי זה אמר 'שמעתי' שנוספו ארבע מאות, וזה אמר 'שמעתי' שבע מאות. ועל כך, אפשר בהחלט להתוכח. על דבר, שלא היה באותו הזמן, ולא באותו הדור. [יתכן ג"כ שישנם סודות פנימיים בענייני המספרים הללו].

אבל עדיין, תישאר בעינה קושייתו השנייה של בעל פתב סופר, מאי נפקא מינה מכל הויכוח על כך? איזו תועלת הדבר נותן לנו?

חושבני, כי ישנו פה מוסר השכל, גדול מאד. עלינו לדעת, באו חז"ל להודיענו בזאת, כי ישנם הרבה אנשים, ש'אינן תוכם כברס', שנכנסים לאחר ש'נפתחו שערי ביהמ"ד' לרווחה, ואינן ביקורת על הנכנסים. ועל כך, היה צריך להתוכח. עד כמה צריך לזהר, כאשר אתה רואה אנשים שאמנם עוסקים בתורה, ברם הפנימיות שלהם אינה כמו החיצוניות. האם תוכם כברס, או שלא? זוהי נקודת הויכוח ביניהם. לפי דעה האחת, ישנם חצי מאותם ש'אינן תוכם כברס'. כפול. ולפי דברי השני, הם פי שתיים מאלה ש'תוכם כברס'. אם כן, צריכים לבדוק בציציותיהם הדק היטב. זאת תועלת גדולה מאד. אין בהם יר"ש פנימית. ויהי רצון מלפני המקב"ה, שיהיה חלקנו מאלו הראשונים. כי אשרי מי שעמלו בתורה, בתנאי שעושה בכך נחת רוח ליוצרו, כמו שביאר מהרי"ץ בעץ חיים שם.

שאלה מהקהל: לפי זה יוצא, שהולכים בשיטת רבן גמליאל. אבל בגמ' הרי משמע, שדרשו את שיטת ראב"ע לשבת. תשובת הרב: ודאי לשבת, כך היא ההלכה, כרבי אלעזר בן עזריה, כמו שאמרנו ש'מתוך שלא לשמה בא לשמה'. אבל אתה צריך לדעת, כי במציאות כאשר אתה רואה אנשים כאלו, אל תסמוך עליהם. הויכוח בין רבי אלעזר בן עזריה לרבן גמליאל היה, רק האם לפתוח להם את שערי בית המדרש, או שלא. אבל לגבי אם אפשר לסמוך על דבריהם, איך להתייחס אליהם וכו', זהו כבר נושא אחר, שאינו קשור לכך.

שערי יצחק – השיעור השבועי

'ברכו', אלא רק בזימון. אבל ב'המוציא', הוא אומר רק 'פותח את ירך', כי אולי האנשים לא שמים לב, א"כ בכדי שיתעוררו ויקשיבו לברכה, אזי צריכים לעודר להם, שישמעו את הברכה ויכוונו לצאת. ואז כל החבורה פושטת ידה לאכול, ואין מברכים עוד, שכבר כיוון הגדול להוציאם, והם נתכוונו לצאת.

דהיינו, ברכת 'המוציא', מברך אחד בשביל כל המסובים. ואפילו הם מאה או מאתיים מסובים, ואפילו נמצאים גם בחדר השני, אם הם שמעו, הוא מברך לכל המסובים. ואומר מהרי"ץ, כי זהו המנהג מימות קדמונים דקדמונים.

ועכשיו הוא אומר, מקרוב ראיתי קצת מהעם, והמה מועטים, שכשהם בשלחן אחר חוץ משלחן החתן או הגדול, שחוזרים ומברכים לעצמם. מי שנמצא כאן עם החתן, הוא סמך על ברכת המוציא שלו. אבל אלו שהיו בשלחן אחר, אמרו, כי מישהו אחר צריך לברך לנו 'המוציא', כיון שלא יצאנו ידי חובה בשלחן השני, אלא כל שלחן צריך לברך לעצמו. כך הם טענו. ונותנים לאחד מהמסובים לברך, ואומרים, שאין המברך מוציא, אלא כשהכל דוקא בשלחן אחד. ואם ישנם כמה שולחנות, אזי כל שלחן נחשב בפני עצמו, ומברך לעצמו. וחילייהו, מהא דכתב בשו"ע [סי קס"ז סעיף י"א] וז"ל, אם היו שנים או רבים, אחד מברך לכולם. ודוקא היסבו שהוא דרך קבע, אבל אם היו יושבים בלא הסיבה כיון שאינם נקבעים יחד כל אחד מברך לעצמו. והאידנא שאין אנו רגילים בהסבה, הרי בזמן חז"ל היו מיסבים על מטות, אבל אנחנו אוכלים שלא בהסיבה, ושיבה דידן בשלחן אחד, או בלא שלחן במפה אחת, הוי קביעות, ואפילו לבני חבורה, כהסיבה דידהו דמי. ולדידן, אפילו קבעו מקום לאכילתן, או בעה"ב עם בני ביתו, לא מהני אא"כ ישבו בשלחן אחד או במפה אחת, עכ"ל. מלשון זה החליטו לומר, שאפילו קבעו מקום, לא מהני, רק בשלחן אחד או במפה אחת. אלו הם דברי מהרי"ץ. אם כן הם דייקו,

דברי מהרי"ץ זיע"א בעניין ברכת המוציא בסעודות גדולות, שאחד מברך לכל הקהל, למרות שהם בשלחנות נפרדים. ביאור דברי הגמרא "היסבו אחד מברך לכולם", וביאור מרן שליט"א בספרו בארות יצחק בהסבר תיבת ספסל.

נוסיף עוד נקודה קטנה, ולאחר מכן נגיע לענייני חנוכה, וישנה שייכות וקשר בין הדברים.

מהרי"ץ זיע"א דן בשו"ת פעולת צדיק נה"ד בפסקי מהרי"ץ בהל' ברכות כרך חמישי עמ' יט והלאה, על מנהג שלצערינו היום כמעט ולא רואים אותנו, בגלל שבזמננו אין סדר באירועים ובמסיבות. אקרא לכם את לשוננו, המנהג בכאן מימות קדמונים דקדמונים, כשבעל הבית מזמין קרואים לסעודה, כגון בתי חתונה ומילה ופדיון הבן וכיוצא, אזי כשמתקבצים לסעודה, קובעים תחילה לשתות יין שרוף, ואוכלים פירות קרוב לשעה אחת ויותר. זהו מה שנקרא, 'געלה'. יין שרוף היינו, עֶרְקָי. הטעם שהוא נקרא יין 'שרוף', כיון שעושים זאת בד"כ מענבים, או מפירות אחרים, ששורפים אותם, 'יערקו'. הכוונה היא, שמייצרים אותו מהאדים העולים. עֶרְקָי בלשון ערב, היינו זיעה בלשה"ק. ויש הקוראים לזה, יין 'צרוף', בצד"י. דהיינו, שמהזיעה שלפירות, עושים את הערק. ואח"כ מביאים להם הסעודה. א"כ, אוכלים בהתחלה געלה, לפני הסעודה, ואח"כ 'המוציא'.

ומביאים הרבה שולחנות, ומיסבין עליהם חבורות חבורות, וכל זה בחדר אחד גדול. וכשאינו מספיק, נכנסים אחרונים בחדר השני, וכולם על זה הדרך. א"כ, מכניסים ומביאים את השולחנות. ואז עומד החתן. דהיינו, אם המדובר בשבעת ימי המשתה, הרי החתן מברך לכולם ברכת המוציא, או המארי, אם המדובר במקרה אחר, בברית מילה או כל סעודה אחרת, או הגדול שבמסובים, כשאיין שם חתונה, ונוטל מהם רשות ואומר, ברכו. והם אומרים, ברך. ואז מברך המוציא בקול רם ברכה אחת לכולם, ועונים אמן. זהו נוסח העיר צנעא, ליטול רשות ולומר 'ברכו' גם בברכת המוציא. אבל במקומות האחרים, לא אומר

ממה שמרן אומר, 'ישיבה בשלחן אחד', כי שלחן אחד נקרא כמו 'הסיבה' בזמן חז"ל, אבל השלחן השני, אינו יוצא ידי חובה בברכה שלו. כך הם רצו לדייק.

יש כאן למהרי"ץ זיע"א, בתשובתו זאת, משא ומתן מקיף מאד, עמוק מאד. הוא מביא ששה דרכים בכדי ליישב את 'מנהג הקדמונים'. ארבע דרכים אינם כפי שיטת מרן, אולם שתי הדרכים האחרונות, מיישבות את המנהג אפילו לדעת מרן. בסופו של דבר הוא מסיים ואומר, שאם לא עושים כך, הדבר נחשב ל'ברכה שאינה צריכה', אינו נוקט 'ברכה לבטלה', אלא ברכה שאינה צריכה, אבל גם זה חמור. פחות אמנם, אבל עדיין חמור.

למעשה, בסופו של דבר, הערעור על המנהג הקדום, נשתתק. ובסוף, כולם נהגו כך. רק בזמננו כעת כאן בא"י השתנה כל העניין הזה. כי במסיבות שלנו, אין סדר, אין התחלה ולא סוף. אַרְיָן עֵיפֶתָה כְּמוֹ אֶפֶל, צְלָמוֹת וְלֹא סְדָרִים וגו' [איוב י, כ"ב]. כל אחד בא, מתי שנוח לו. ובכלל, בשעה שמברכים 'המוציא', החתן עדיין שוהה בחדר יחוד. א"כ באולם, לא שייך לעשות כך.

שאלה מהקהל: בשבת-חתונה, אם יעשו 'געלה' לפני הסעודה, כבר יהיו שבעים, ואז לא יאכלו את הסעודה.

תשובת הרב: אין הכי נמי. אבל אפילו אם יתחילו את הסעודה ב'המוציא', בכל זאת אינם עושים כפי המנהג הקדום. דרך אגב, אתה יודע למה הם יהיו שבעים? כיון שבדורות שעברו, עיקר הקביעות שלהם היתה על יין שרוף, שהוא גורר את תאות המאכל. החריפות שלו מעוררת תיאבון. והפירות שהם אכלו, נועדו רק בכדי להמתיק את השתייה החריפה. אבל היום, הדבר נהיה הפוך. לא רוצים לשתות יין שרוף, על כן שאוכלים את הפירות, ואזי כשמגיעים לסעודה, הם כבר שבעים. בגלל שהיוצרות התהפכו, השתנה הדבר. אבל

בדורות שעברו, היו אוכלים קצת פירות. היום, השתנה השכל, התחלפו הדעות, והכל התבלבל.

מכל מקום, כיום אפילו באופן שעושים 'המוציא' לבד, למשל בסעודת ברית מילה, לא תראה שאחד יברך לכל המסובים. ומדוע? כיון שהאחד מדבר כאן, והשני מדבר שם, ואחד בא אחרי עשרים דקות, וזה הלך וזה יצא, אין סדרים. כמעט לכולם יש את הפלאפונים, ויש זמני נסיעות, זה בא מהצפון וזה מהדרום. אבל בדורות הקודמים, כולם בני עיר אחת, בני שכונה אחת, לא היו להם שעונים ולא היו מסתכלים כמה זמן עבר, ובאיזה דקה צריך ללכת לעניין דחוף. האנשים אז היו, יותר רגועים ויותר שלווים. חבל, הפסדנו את כל זה. אמנם, לפעמים אפשר לעשות 'ברב עם הדרת מלך'. ואכן כאשר ישנה האפשרות, אנו משתדלים שיהיה לפי הסדר הזה.

אחד הישובים, הדרך השלישית ליישב את המנהג, מהרי"ץ מנמק, למה מועיל שאחד יברך לכולם? הרי צריך קביעות? הרי חז"ל אומרים [ברכות דף מב ע"א], היסבו, אחד מברך לכולם, זהו דינא דגמרא, אבל לנו אין הסיבה, א"כ איך יתכן שאחד יכול לברך, ולהוציא מאה אנשים, שהם בכלל בשלחנות נפרדים? מה גורם להחשיב זאת כקביעות? הרי כתוב "היסבו", א"כ היסבו זהו הקביעות, שהאנשים מסובים לאכול יחד?

מהרי"ץ כותב כך [שם עמ' כח], דשאני מקומנו זה, שאין רגילים להסב על מטות, ממקומות האחרים שרגילים בהסיבה על המטות. דהיינו, בזמן שישנם מטות, אזי רק אם תסב עליהם, זה יהיה קביעות. אבל במקומנו, שלא הורגלו בהסיבה על מטה, ממילא כיון שקבעו מקום לאכילה, די בזה כדי להחשיבו קביעות מקום. עצם זה שכולם אומרים, 'עכשיו ישנה מסיבה', וכעת כולם אוכלים ביחד, הדבר נחשב קביעות, ואז אחד מברך לכולם. וממשיך

שערי יצחק – השיעור השבועי

גבוה. ויש אומרים, פְּרָסִי מִסְתַּטֵּיל, דהיינו כסא נמוך. ישנם שני פירושים, אבל בין כך ובין כך, זהו אותו הסוג של כסא. או גבוה יותר, או נמוך יותר. אבל כמובן, לא נמוך כמו של אבלים. מי שיעיין פה, יראה כמה וכמה ראיות, לדברים שכתבנו.

מהרי"ץ זיע"א, כידוע, היה מאד עמקן. בכדי להבין את התשובות שלו, לפעמים צריך לשבת ולקרוא אותם כמה וכמה פעמים. בקריאה מהירה, אנשים לא יבינו למה הוא מתכווין. כיון שהוא היה מופלג בחכמה, התפיסה הראשונית שלו, היא כבר כמה צעדים קדימה. ובכדי להבין מה שרצה לומר, צריכים להתעמק מאד.

כאן הוא מחדש בעניין של 'היסבו', הבנה הפוכה מכל השיטות שידענו עד כה. הרבה ראשונים הבינו, כי ה'הסיבה', היא שעושה את הקביעות. ולכן הם באו למסקנא, כי אם אין הסיבה, אזי אין קביעות. וממילא בזמננו, צריך משהו שיהווה היכר, לקשר ולחיבור בין כל הסועדים. אבל מהרי"ץ מסביר, כי 'היסבו', זו אינה סיבת הקביעות, אלא היא שוללת את חוסר הקביעות. דהיינו, בזמננו, אם לא היסבו, אזי חסר קביעות, ולכן אצלם הדבר הזה גורם. כי הסיבה אצלם, זה מראה על העניין. בגלל זה הפוסקים האחרים סוברים, שזהו תנאי, ורק באופן שהקביעות מוכחת, אזי האחד מוציא את כולם. ולכן הם נקטו דוגמא, של 'שלחן אחד'. אבל מהרי"ץ סובר, כי 'היסבו' זהו רק סילוק השלילה. כי בזמננו, לולא הסיבה, אין קביעות. נמצא שבזמננו, שאין הסיבה, בכל זאת ישנה קביעות. אם כן 'הסיבה', זהו דבר שאינו מעלה ואינו מוריד. 'הסיבה' לפי מהרי"ץ היינו, שלא יהיה לך דבר, המפריע לקביעות, דבר המראה שלא קובעים. אבל אין פירוש, שבלי הסיבה, לא תהיה קביעות. יוצא לפי זה, שרק במקום שישנה הסיבה, אם לא מיסבים, אזי הדבר נחשב כהוכחה שלא קבעו.

מהרי"ץ, "וכן מצאתי לרי"ז פרק כיצד מברכים", ריא"ז הוא רבינו ישעיה אחרון ז"ל, זהו הנכד של בעל תוספות רי"ד, רבי ישעיה דיטראני, וז"ל, ונראה בעיני, שלא נקבעה הסיבה, אלא לבני אותם המקומות שדרכם להסב על המטה, ושוכבים ומטים על צדן, אבל אנו שאין דרכנו בהסיבה, אלא לישוב על גבי ספסלים וכיוצא"ב, ישיבתנו היא הסיבתנו. מביא מהרי"ץ ראייה מדבריו, כי אצלנו, כיון שאין לנו הסיבה על מטות, אלא אנו יושבים על ספסלים, אזי הישיבה שלנו לצורך האכילה, היא גם נחשב הסיבה.

ושם בספר בארות יצחק [עמ' כט] הסברנו בס"ד, כי מהרי"ץ רוצה להביא ראייה לדידן, ועיקר טענתו היא, שבישיבה על ספסלים כמו בזמננו, הספסל הוא הקביעות. ולפי דבריו יוצא, כי כל 'ספסל' הוא בנפרד. לכן הסברתי שם, שבעצם המושג 'ספסל' שהתאזרח היום בלשונו, לכאורה הוא טעות. אנחנו חושבים, כי ה'ספסל' הוא מין כסא ארוך. יכול להיות, שיש בו כמה סוגים. אבל העיקר, שהוא ארוך ומשמש לישיבת כמה אנשים. אבל בזמננו, 'ספסל' פירושו ממש כסא. וכך כתבתי שם, כי אין פירוש ספסלים, כסא ארוך שיושבים עליו כמה וכמה בני אדם, כמו שקוראים בזמננו. אלא כסא נמוך, כמו שכתב רבי בנימין במוסף הערוך. ישנו ספר הערוך, של רבי נתן, ויש עליו הוספות של ר' בנימין, וזהו הנקרא 'מוסף הערוך', והוא מעיר בשולי הדברים וכותב, 'אמר בנימין'. כך הוא כותב במפורש.

והוספתי כי כן נראה ממתניתין דסנהדרין דף יח ע"א, המלך מיסב על הספסל. ושוב מצאתי גם בספר המספיק כת"י, בזמנו כשכתבתי זאת, הספר הזה עדיין לא נדפס, יש לי אותו מבית-מדרשו שלמהרי"ץ בעי"ת צנעא, עם הגהותיו והוספותיו מסביב בכת"י, שכתב בשער ספסל בזה"ל, יושבים על הספסל, קיל מְנַבֵּר. וקיל פְּרָסִי מִסְתַּטֵּיל ע"כ. ופירוש הדברים, יש אומרים מנב"ר, דהיינו, זה כסא

שאלה מהקהל: בשיעור הקודם, הרב הביא ראייה לכך שספסל זה לאו דוקא מושב אחד? תשובת מרן שליט"א: נכון, הבאנו את הנדון בגמ' בב"ק 'חמשה שישבו על ספסל אחד', שם אכן משמע כן. אז אין הכי נמי. א"כ המסקנא היא, אולי בכדי שלא תהיה טעות, נסביר בבירור ובפה מלא. שלא יחשבו כי בזמנינו התחדשה הבנה אחרת למלה 'ספסל'. כי הרי כבר בפוסקים תמצאנו זאת. בתרומת הדשן למשל, בהלכות הרחקות של נדה, משמע ממנו גם כן כי ספסל זהו משהו ארוך. לכן צריך להגיד, כי למלה 'ספסל', ישנם כמה מובנים. העיקר, שזהו לא כסא רגיל. אבל אם כן, צריכים להבין בכל דבר, לפי עניינו. יכול להיות מובן של כסא ארוך, גם בזמן חז"ל, ובודאי בזמן הראשונים, או שזהו כסא גבוה, או נמוך. הכל מתפרש, לפי בחינת 'דבר הלמד מעניינו'.

מדוע החשמונאים המתנינו שמונה ימים עד שעשו שמן טהור למנורה, ולא לקחו שמן מהר הזיתים הקרוב אליהם.

כעת ברצוני לעבור בעזרת הי"ת לעסוק בעניין חנוכה, ונביא את לשון הגמרא [מסכת שבת דף כא ע"ב], מאי חנוכה? דתנו רבנן, בכ"ה בכסליו, יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענאה בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל, טימאו כל השמנים שבהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן, שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס, והדליקו ממנו שמונה ימים. וכתב הרמב"ם [ריש הל' חנוכה], הדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים, עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.

התעוררה לנו שאלה חדשה, לא ראיתי אף אחד שהרגיש בה. מדוע לקח לחשמונאים שמונה ימים, עד שכתשו זיתים? והלא הר הזיתים נמצא במזרח ירושלים, במרחק כמה דקות מבית המקדש, א"כ מה היה פשר הקושן, להביא זיתים מס ולכתוש אותם?

שאלה מהקהל: כתוב שהם היו הולכים בזמנם לאיזו שהיא עיר, בכדי להביא זיתים? תשובת מרן שליט"א: נכון, ישנה משנה מפורשת במס' מנחות [דף פה ע"ב] תקוע, אלפא לשמן. אבא שאול אומר, שנייה לה רגב, בעבר הירדן. העיר תקוע, היא אלפא לשמן, סוג א' א', השמן משם הוא הכי מובחר. אבל וכי בשביל הדבר הכי מובחר, הקב"ה צריך לעשות נס? הרי בלית ברירה, גם שמן אחר כשר לכתחילה? אם כן, יש לך את הר הזיתים על ירך, תלך ותקח משם זיתים, ותעשה שמן? למה הם היו צריכים להתעכב ולחפש? כתוב במגילת בני חשמונאי זיבקשו שמן, חיפשו בכל ההריות. אבל למה לחפש? ישנו הר הזיתים בקירוב מקום, א"כ תביא משם זיתים?

דרך אגב, יש ספרים שכתוב שם במשנה מס' מנחות תקועה. וכבר הגיה שם מהרי"ן בכת"ק בגליון שצ"ל תקוע יעו"ש ובמפרשים.

שאלה מהקהל: כנראה זאת לא היתה העונה? תשובת מרן שליט"א: בכל אופן זיתים ישנם על העצים בחודש כסלו, בו אירע הנס, לפניו ולאחריו, וזמן הכתישה הוא לכל היותר כמה שעות. א"כ הם היו יכולים כבר להדליק. [ביררתי ונדע לי כי זמן מסיקת הזיתים בזמנינו הוא בחדשים מרחשון וכסלו, ואם כן מסתמא גם בזמנם כך היה. וסייעתא לכך, ממה שמצינו לגבי זמן ביעור הזיתים דשנת השביעית, שהוא עד העצרת דהיינו חג השבועות, כדאיתא בפסחים דף כ"ג ע"א וברמב"ם פ"ז משמיטה הלכה י"א, כי הזיתים שלא נמסקו נותרים בעצים, נושרים ונופלים לקרקע, ולא כלה לחיה מן השדה עד עצרת. אם כן בחנוכה ודאי היו זיתים מצויים על גבי העצים לעשות מהם שמן טהור למנורה. יב"ן].

שאלה מהקהל (הרה"ג משה רצאבי שליט"א): אולי בהר הזיתים, אין זיתים? תשובת מרן שליט"א: שמעתם? הוא טוען, כי בהר הזיתים, ישנם רק מתים, אבל אין זיתים.

שערי יצחק – השיעור השבועי

של ארץ ישראל. אבל רבי לוי אומר כך, שזהו מהר המשחה. ושמע מינה שהיו שם הרבה זיתים, כמבואר שם במפר', כגון מתנות כהונה ויפה תואר.

בספר ארץ חמדה ולהרב יחיאל מיכל שטרן, עמ' קפג, הוא מסביר על כל מיני מקומות בא"י, ובפרק ל' הוא מדבר על הר הזיתים, וכותב כך, בעבר גידלו כאן הרבה עצי זית, ומעצי זית אלו עשו את שמן המשחה. ויש שהטעימו שלכן הוא נקרא הר המשחה, משום שממנו עשו את שמן המשחה. דבר זה, הסיום הוא קצת תמוה, כיון ששמן המשחה נעשה מהרבה בשמים, וגם משמן זית. שמן זית הינן, שנים עשר לוג. אבל כך הוא כותב, אינני יודע מה מקורו. שהרי שמן המשחה, נעשה אך ורק פעם אחת. רק משה רבינו עשאו, ושוב לא הכינוהו במשך כל הדורות. הרמב"ם כותב [פ"א מהלכות כלי המקדש ה"א וה"ב], מצות עשה לעשות שמן המשחה, שיהיה מוכן לדברים שצריכין משיחה בו, שנאמר (שמות ל', כ"ה) "ועשית אותו שמן משחת קדש". וככה עשהו משה רבינו במדבר, לקח מן המור והקנמון והקדה, מכל אחד משלשתן חמש מאות שקל בשקל הקודש. ומקנה הבושם, חמשים ומאתים. וזהו שנאמר בתורה (שמות ל', כ"ג) "וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים", ששוקלים אותו בב' פעמים, חמשים ומאתים בכל פעם. ושוחק כל אחד ואחד לבדו. ועירב הכל, ושרה אותו במים זכין ומתוקין, עד שיצא כל כחן במים. ונתן על המים שמן זית הינן, והוא י"ב לוג. כל לוג, ד' רביעיות. ובישל הכל על האש, עד שאבדו המים ונשאר השמן, והניחו בכלי לדורות. ובסוף הלכה ה' אומר הרמב"ם, מעולם לא נעשה שמן אחר, חוץ ממה שעשה משה. משה רבינו, היה היחידי שעשה זאת.

המפרשים דנים בשאלה, על המצוה 'לעשות שמן', הרי לכאורה, אם משה רבינו כבר הכין את השמן, א"כ מה מצוה לדורות שייך כאן? ישנם המתרצים, כי במצוה נכללת לא רק

זהו אינו 'הר הזיתים', אלא 'הר המתים'. אם כן, אנו צריכים אכן לברר, מדוע קוראים לו הר הזיתים?

השם הזה, הר הזיתים, הרי מוזכר כבר בנביא [זכריה י"ד, ג' ד'], וַיָּצֵא יְיָ וַיְנַלְחֶם בְּגוֹיִם הָיִים כְּיוֹם הַלְחָמוֹ בְּיוֹם קָרְבִי. וְעַמּוֹ רָגְלוּ בְּיוֹם הַהוּא עַל הַר הַזֵּיתִים, אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָם, וַנִּבְקַע הַר הַזֵּיתִים מִחֲצָיו מִזְרְחָה וְיָמָה, גֵּיא גְדוֹלָה מְאֹד, וּמִשׁ חֲצֵי הַהָר צְפוּנָה וְחֲצָיו נִגְבָה. פעמיים באותו הפסוק, מוזכר הר הזיתים, ולא מוזכר בפסוקים במקומות אחרים. אבל זיתים היו שם כבר היה מבריאת העולם, שנאמר וַתֵּבֵא אֱלֹהֵי הַיּוֹנָה לְעֵת עָרֵב וְהִנֵּה עֲלָה זֵית טָרֶף בְּפִיהָ [בראשית ח', י"א], וכתוב במדרש [בראשית רבה נח, פ' לג], אמר רבי לוי, מהר המשחה הביאה אותו. הר המשחה, זהו הר הזיתים. תרגום 'שמן', משחה.

במסכת ראש השנה [דף כב ע"ב] כתוב, מאין היו משיאים משואות? מהר המשחה, לסרטבא. פירש רש"י, 'הר המשחה', הוא הר הזיתים. שם מדובר בירושלם, כאשר בית הדין קבעו את החודש, ואז היו מתחילים להשיא משואות, עושים מדורות בכדי שעיי"ז כולם יראו וידעו. א"כ המקום הראשון, זהו הר הזיתים, ואחריו סרטבא. הר הזיתים, היה המקום הכי קרוב והכי גבוה, שם הדליקו מדורה, עד שראו שבסרטבא גם כן מדליקים מדורה וכו', ועד שנעשית כל הגולה כמדורת אש.

גם במסכת מדות [פ"א משנה ב] כותב הרמב"ם, הר המשחה, היו שורפים בו פרה אדומה, כמו שהתבאר במסכת פרה, והוא הר הזיתים והוא במזרח ירושלם. וכן מצינו שמוזכר הדבר, בעוד הרבה מקומות. מה שברור הוא, כי כבר בזמן הנביא זכריה, המקום נקרא הר הזיתים. ובזמן המבול, בודאי שהיו שם זיתים, שהרי היונה הביאה משם עלה זית. אמנם ישנן עוד דעות אחרות במדרש שם, יש האומרים שהיא הביאה זאת מגן עדן, ויש האומרים שזה היה מהזמורות

העשייה, אלא גם הנתינה. משיחת כלי הקודש, כהנים וכו'. ישנם כמה דברים הנכללים בזה. א"כ בעצם, שייך שהמצוה תהיה לדורות. הרי כתוב, שהשמן נגנו, והוא יתגלה לעת"ל. השמן שעשה משרע"ה, הוא יהיה לדורות. א"כ לכאור לא מובן, איך הם אומרים, שהמקום נקרא הר המשחה, כי ממנו עשו את שמן המשחה? הרי משרע"ה, היה במדבר, א"כ מאיפה הגיע לו שמן זית? מהר הזיתים? אולי אפשר ליישב, עפ"י מה שמצינו, שהיין לניסוך הגיע מעין גדי, וכנזכר בתרגום שה"ש. אולי גם הכא, נימא הכי. ועדיין צ"ע.

שאלה מהקהל: אולי הוסיפו על אותו השמן, במשך הדורות?

תשובת מרן שליט"א: לא. משמע, שלא הוסיפו ולא כלום, יותר על מה שעשה מרע"ה. אולי בדרך נס הוא היה מתמלא שוב, כמו שאמר פה מישהו מקודם כעת. כמו בחנוכה, אף פעם הוא לא נגמר. כמה שהשתמשו, הוא לא נגמר. ממילא לא היה צורך להוסיף.

[יש אומרים כי השמן שהחשמונאים מצאו, לא היה שמן המיועד למנורה, אלא את שמן המשחה, כגון בספר קב הישר. אבל במילואים לתורה שלימה פר' כי תשא כרך כ"א דף קצ"ה אות ה' כתב לדחות זאת, ושאינן יסוד לכך בספרי חז"ל. יב"ן].

בספר ארץ חמדה הנו"ל, הוא מוסיף עוד דבר, מדוע היונה הביאה דוקא מעץ זית? הטעם, שעצי זית, לא נכחדו בזמן המבול. ראיתי בספרים, שהרי המבול בא, בגלל שהשחיתו את דרכם, לידבק מין בשאינו מינו, וגם הרכיבו אילנות מין בשאינו מינו, על זה גם בן נח מוזהר, כמבואר ברמב"ם [בהלכות מלכים פרק י' הלכה ו], ולכן נעקרו כל האילנות במבול. מלבד עץ הזית, שאינו מקבל הרכבה. כמבואר בירושלמי כלאים פ"א הל"ז, [וזהו רמז ג"כ שכאשר האשה צנועה בתוך ביתה, זוכה ללדת בנים טהורים מיוחסים לבעלה בלי שום חשד ח"ו, וזהו שנאמר [תהלים קכ"ח, ג'] אִשְׁתִּיךָ

בְּגִפְנֵי פְרִיָהּ בְּיַרְכְּתֵי בֵיתְךָ, בְּנִיךָ כְּבִשְׁתְּלִי זֵיתִים וגו', וכמובא ג"כ בס' אלפי ישראל חלק הצומח דף רל"ג יעו"ש].

הערה מהקהל: גם עץ תמר, אינו מקבל הרכבה.

תשובת מרן שליט"א: ויש מי שאמרו לי, כי גם תאנים. אינני יודע. לא בדקתי. בזה"ק ובראשון לציון ובעוד יוסף חי פ' וישב כתוב לגבי גפן שאינו מקבל הרכבה [כמובא באלפי ישראל חלק הצומח דף ק"ע]. לפי המובא כאן בשם הירושלמי, רק הזית הוא כך. לא עסקנו בכך, והדבר לא ברור לנו. יתכן שיש חילוקים באופני ההרכבה, או בזנים שונים של האילנות, או באיזה ארצות ולפי האקלימים. הדבר צ"ע.

ישנה ראייה נוספת, כי היו שם בהר הזיתים עצי זית, גם בזמן דוד המלך. אנו אומרים זאת במזמור של"ו שני, יִפֶּה נוֹף מְשׁוֹשׁ פֶּלַח הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יִרְכְּתֵי צִפּוֹן קָרִית מְלֻךְ רָב [תהלים מ"ח, ג]. ומהרי"ץ זיע"א בעץ חיים חלק ראשון [דף ע"ג עמוד א'] מביא את פירש"י, על הפסוק הזה, המפרש כמה פירושים, מה הפירוש יפה נוף? ובסוף הוא כותב, דונש פתר אותו, לשון נוף של אילן. ונקרא הר ציון יפה נוף, כי הוא הר הזיתים. למה נקרא הר ציון, בשם יפה נוף? לפי דונש, פירושו הוא, מלשון נוף של אילן. העלים והענפים, שהם ההתפשטות של העץ, נקראים נוף. א"כ זהו הר ציון יפה נוף, שהעצים יפים. ובאלו עצים מדובר? בזיתים. ולכן הוא נקרא 'הר הזיתים'. אם כן, שמע מינה כי גם בזמן דוד המלך, היו שם זיתים. [ואעפ"י שהר ציון עצמו אינו הר הזיתים, אבל הוא גבוה ממנו והזיתים נשקפים אליו ומייפים אותו, כמבואר בגנוזי ירושלם ח"א דף קנ"ד].

ישנם כאלה שרצו לתרץ, כי אמנם אפשר להביא שמן מהר הזיתים, אבל כיון שהשמן המובחר הוא מתקוע, א"כ הם העדיפו זאת. אבל גם זה הוא דוחק. הרי ידועה הקושיא של בעל פני יהושע [שבת דף כא ע"ב], מדוע הוצרכו

שערי יצחק – השיעור השבועי

יוצא, שכיון שיכולות היו להיות אפילו טומאות אחרות, אזי הדבר לא הותר.

בהמשך הדברים [בעמ' ק"ג ק"ד] הבאתי תירוץ אחר ששמעתי מ'גדול אחד בתורה ויראה', אשר אמר בכך יסוד בענייני הנהגה, איך האדם צריך להתנהג. לפעמים האדם רואה, כי אולי הוא לא יצליח. כגון במעשה של פינחס, הרי היה צריך לנקום בזמרי, אבל איך היה יכול להצליח על פי דרך הטבע? הרי מובא במדרש חז"ל, שנעשו לו שנים עשר נסים. בלי זה, פינחס כבר היה הרוג. א"כ, איך הוא בכלל התחיל? אלא מאי, הוא מסר את נפשו, בלי לעשות חשבונות. דהיינו, ישנו מצב, בו האדם צריך לעשות עצמו כבהמה. כמו שדרשו [חולין ה"ב] על הפסוק אדם ובהמה תשיע י"י [תהלים ל"ו, ז], אלו בני אדם שהן ערומים בדעת, ומשימין עצמן כבהמה. הגם שאינך רואה במצבך הנוכחי סיכויים להצלחה, אבל תלמד מפינחס, אשר מסר את עצמו על קידוש ה', כמו טובע הנאחו בקש. א"כ זהו התירוץ, הגם שטומאה הותרה בציבור, אבל הכהנים רצו להשתמש בשמן טהור, הם לא רצו להזדקק להיתר זה, כיון שהטומאה היא טומאת היוונים, זאת אינה סתם טומאה, היוונים הלא רצו לעקור את דת ישראל, רצו להרוס את הכל. א"כ הם עשו טוב, במה שחיפשו שמן טהור. וכשמצאו שמן, הם לא שאלו 'מה יהיה מחר', לא עשו חשבון. אלא, בינתיים זה מה שיש לי, זהו מה שאני עושה. הם עשו עצמם כבהמה, שאינה מבינה, והם לא השלימו עם הדבר.

אותו 'גדול אחד בתורה וביראה', זהו הגאון הצדיק רבי גדליה איזמן זצ"ל, שהיה המשגיח בישיבת קול תורה. שמעתי זאת ממנו, בזמן שמסר שיחה בישיבה.

בכל אופן, גם אם נאמר ש'טומאה הותרה בציבור', והדבר היה להם מותר, אבל זה אינו דומה לנושא שלנו. כי מה שכתוב, 'תקוע, אלפא לשמן', זהו הידור. אבל סוף סוף, זאת

בכלל לנס, שייעשה להם שמן טהור, והרי 'טומאה הותרה בציבור'? אם כן, כיון שכאן מדובר במנורה של בית המקדש, זאת אינה טומאה פרטית, אלא זהו דבר הנוגע לכלל עם ישראל. א"כ, אם זה 'בציבור', הדבר מותר, וממילא היה מותר להם להדליק בשמן טמא? אלא מאי, למרות שהדבר הותר, בכל זאת החשמונאים השתדלו לחפש שמן טהור. והקב"ה ראה את גודל צדקות החשמונאים והשתדלותם, ועשה עמהם נס.

מי שיראה בספר שמן למאור, הבאנו את הקושיא הזאת, והבאנו עליה בס"ד כמה תירוצים. ישנם הרבה תירוצים, על הקושיא הזאת. אבל שלשה תירוצים, הם יסודיים להבנת העניין. בספר שמן למאור [עמ' צו צח], הבאתי בס"ד תירוץ ראשון, לדעת זקנים מבעלי התוספות, נכון שיש דין שטומאה הותרה בציבור, אבל זה רק אחרי שכבר יש השראת שכינה, אבל לא כשמתחיל השראת השכינה. דהיינו, כיון שעד עכשיו היתה הפסקה, ונסתלקה השכינה מהמקום, א"כ אי אפשר להתחיל ולחנוך את המצוה עם דבר טמא. רק לאחר שכבר הכנסת את השכינה בטהרה, אזי הדבר ממשיך. הש"כ אתם בתוך טמאתם ויקרא ט"ז, ט"ז. אבל בתחילת השראת השכינה, לא הותרה טומאה. כמו כן הכא, שזה היה חינוך בית המקדש, והיה צריך להיות דוקא בטהרה. זהו תירוץ אחד.

תירוץ שני, בעל חזון יחזקאל [שבת דף כא ע"א] מתרץ, כי רק טומאת מת, הותרה בציבור. כבר בשדי חמד מאריך על כך במערכת 'חנוכה', וגם הוא אומר בכיוון הזה. בכל אופן, הבאתי שם את החזון יחזקאל שאומר כך, נהי שטומאת מת נדחה בציבור, אבל באנדרלמוסיא של כיבוש יונים, לא היה שם שמן שהוא ודאי טהור מטומאת זב וזבה ונדה ויולדת וטומאת שרץ ונבלה. שטומאות כאלה, אין קרבן צבור דוחה אותן, הוא מביא לכך ראיות מהירושלמי ומהרמב"ם. אם כן

טומאה. זה מותר, אבל טמא. אבל כאן, על דבר של הידור, זאת כבר דרגא הרבה יותר טובה.

וחוזרת הקושיא למקומה, מדוע הוצרכו החשמונאים לנס גדול זה? הרי ידוע שהקב"ה אינו עושה נס בחנם? ולכן לא מספיק לפענ"ד לתרץ כי הכא שאני, מפני ששיטת היוונים היתה טבע הגיון ופילסופיא, לכן רצה הקב"ה לעשות נס נגד הטבע וההגיון. אעפ"י שאני לא שולל זאת לגמרי, אבל כמדומה אני שלא די בכך.

לכן חושבני, להגיד שלשה תירוצים אחרים, בעזרת ה'.

ראשית, הקושיא היא רק לפי האומרים, כי השמונה ימים שהם המתינו, בגלל שזהו הזמן ללכת להביא זיתים ולחזור. מביאים זאת בשם הירושלמי, אבל נדמה לי כי הירושלמי הזה נמצא בידינו. כבר בנחל אשכול על ס' האשכול העיר שלא ידע מקומו של ירושלמי זה. בכל אופן, הדבר הזה עצמו מוזכר כבר בתשובת הגאונים, גם ספר האשכול כותב זאת, וגם רבינו דוד אבודרהם. ומביאים זאת הרבה מפרשים. גם בעל שת"ז הביאו, בהתחלת הלכות חנוכה. ותירוץ זה, הוא תירוץ מפורסם. וז"ל, אי נמי, היה להם שמן טהור רחוק ארבעה ימים. שהשמנים היו באים, מחלקו של-אשר, שנאמר וטובל בשמן רגלו. מקום היה בחלקו, הנקרא תקוע, וממנו מביאים השמנים, ומשם עד ירושלם שמונה ימים, בין הליכה וחזרה". א"כ, ארבעה ימים הם היו צריכים ללכת, וארבעה ימים בכדי לחזור. אם זאת היא הסיבה, של השמונה ימים, אזי הקושיא שלנו היא קושיא.

אבל הבית יוסף וריש"י תר"ע, מביא טעם אחר. הוא כותב, כי הטעם שהוצרכו להביא שמן, מפני שכל ישראל היו בחזקת טמאי מתים, ואי אפשר להתקין שמן טהור, עד שיעברו עליהם שבעה ימים מיום טומאתם, ויום אחד לכתישת

הזיתים ותיקונם, להוציא מהם שמן טהור". לפי דבריו, הסיבה היא אחרת לגמרי. הדבר אינו קשור בכלל לשמן, וק"ו שלא להר הזיתים, אלא מפני שהיו טמאי מתים, ממילא א"א היה להם להתעסק עם שמן. והוא מוסיף שם, והר"ן כתב, שהיה להם שמן טהור רחוק ארבעה ימים, והוצרכו שמונה ימים בין הליכה וחזרה. זהו התירוץ הנז"ל, רק שהוא קיצר. הר"ן. מ"מ לפי הבנת הבית יוסף, שהם היו טמאי מתים, א"כ קשה לעשות זאת בטהרה. ממילא מובן, שהדבר אינו מוסיף כלום, ולא מועיל מה שיש להם את הר הזיתים, בקירוב מקום.

כמו-כן הדבר לגבי מה שכתוב בתגילת תענית, והובאו הדברים באור זרוע והל' חנוכה סי' שכ"א] שהטעם להדליק נרות חנוכה שמונה ימים, הוא מפני שהחשמונאים סתרו אז את המזבח שנטמא ע"י היוונים ובנאוהו, וכל ז' הימים היו מתקנים בכלי שרת, והיו טרודים בכך. אבל מבחינת השמן, יכלו מיד לעשות שמן אחר יעוש"ב. [ובמ"ש עוד בס"ד בנפל"מ פ' וישב ע"פ ויהי כמשלוש חדשים, מד"ה ברם. יב"ן].

תירוץ נוסף שאפשר להגיד, הוא על פי מה שכותב הב"ח על הטור [שם]. הוא דן בשאלה, אם הם היו טמאים, א"כ כיצד הם הדליקו את הנרות? אולי נגיד, שהמנורה בבית שני היתה פשוטי כלי עץ וכו', הוא מפלפל שם בכך, והמסקנא שלו היא, דלא נטמאו כל ישראל. ומי שהיה טהור, עשאה. א"כ נשאלת השאלה, שהטהורים גם יעשו שמן? והוא מתרץ, אפשר, שלא היו בקיאים בעשיית שמן כשר למנורה. לא כל אחד יודע לעשות שמן, ולדעת את כל הלכות הכשרות. וגם מי שיודע איך עושים שמן, אבל אינו ידע איך עושים זאת למנורה. וכן צריך לומר להר"ן, שכתב שהיה להם שמן טהור, והוצרכו שמונה ימים בין הליכה וחזרה. דקשיא גם כן, דהו"ל לעשות שמן מיד? אלא צריך לומר, שלא היו בקיאים בעשייתו. תירוץ

שערי יצחק – השיעור השבועי

קשה רימה למת, כמחט בבשר החי וברכות דף יח ע"ב. זאת סיבה אחת, מדוע קוברים שם בהר הזיתים.

טעם נוסף, למה רוצים להיקבר שם? ישנם כאלה האומרים, כי אלו הנקברים בהר הזיתים, יקומו הראשונים בתחית המתים. ובנוסף לכך, הם גם לא יצטרכו לגלגולי מחילות, והרמה לא שולטת בגופות הנקברים שם, ועל הר זה יעמוד אליהו הנביא ויתקע, להכריז על תחית המתים. בקיצור, המקום הזה התייחד לקבורת מתים. ספרו שיש שם שבעים אלף קברים, ובין הקבורים שם, נמצאים גדולי עולם, כגון רבינו עובדיה מברטנורא, ורבינו חיים בן עטאר, ורבינו שלום שרעבי. אבל הקבר הראשון, הוא כנראה של חולדה הנביאה, וזה כבר מבית ראשון, עד כדי כך. וכבר היה ויכוח, האם אכן הדבר נכון, אבל כך היא המסורת. ישנם שם עוד קברים, של חגי זכריה ומלאכי, אלו נביאים האחרונים, בתקופת תחילת בית שני. בכל אופן, מבית שני ואילך, מסתבר כי המקום הזה כבר חדל מלהיות אתר גידול זיתים. אם כן, השאלה שלנו אינה שאלה, כיון שכל זה היה הֵיָה בעבר.

ביאור בית בפיוט 'המלך י"י' הנאמר לפני תקיעת שופר בראש השנה, חידוש ממרן שליט"א על הפיסקא 'נוה ציון תרקע, והר שעיר תבקע', ומדוע לעת"ל הקב"ה יבקע את הר הזיתים.

ברצוני להיזכר בימים הנוראים, שעברו עלינו לשלום, ולהזכיר לכם פיוט שאומרים בחרדת קודש לפני תקיעת שופר, י"י בקול שופר בהר ציון תתקע, נוה ציון תרקע והר שעיר תבקע. וכל בוגדי עמך בנבכי ים תשקע ותנתק ותמוש היתד התקועה. הלא ידוע מכמה ספרים וסופרים שזמן החתימה אינו נגמר ונשלם עד ימי חנוכה, כמו שדיברנו כבר בשנים שעברו ועיין שיעור מוצש"ק מקץ ה'תש"ע.

זה, הוא בזכות ידידנו הרב אלעד חגבי הי"ו. יישר חיליה לאורייתא, לעילא לעילא מכל ברכתא.

צריכים להסביר זאת, כי הב"ח כותב דבר סתום. הב"ח שואל, לפי דברי הר"ן, שאומר שהיה להם שמן טהור, א"כ לכאורה הם היו צריכים לעשות שמן מיד? אבל קשה, הרי היה צריך להביא זאת מתקוע, וזהו דבר שמצריך זמן, א"כ כיצד הם היו עושים זאת מיד? אלא נראה, שהוא מתכוון למה שאנו אומרים. אמנם הוא לא אמר במפורש 'הר הזיתים', לא דן בזה ממש, אבל כנראה זאת היתה הנחה פשוטה. וכי שמן זית ישנו רק בתקוע? א"כ זאת היא קושייתו על הר"ן, מה אתה הר"ן אומר, שהיה שמן טהור, אבל צריך להביא זאת מתקוע? הלוא היה להם לעשות שמן מיד, ואין צורך להגיע עד תקוע?

אנחנו רק מחזקים את הקושיא. הרי הר הזיתים, נמצא כאן על ירך? אלא התירוץ הוא, שלא היו בקיאים בעשייתו. א"כ הדבר לא יעזור. כנראה בתקוע, הם כבר היו מומחים ורגילים לעשותו.

תירוץ שלישי, בני הרה"ג משה שליט"א כבר רמז זאת בשאלתו מקודם, כי כנראה שבתקופת בית שני, כבר לא היו זיתים בהר הזיתים, ומאז הר הזיתים כבר נהיה הר המתים. ראיתי בספרים, שכבר מימות בית שני, התחילו לעשות שם קברים. המקום הזה, נהיה מקום של קבורה.

וישנן כמה סיבות לכך. מהר"ם חאגיז, חיבר ספר על ירושלים ומקומותיה הקדושים, הנקרא 'פרשת אלה מסעי', ושם ועמ' טז הוא כותב, שחפרו ומצאו שם שברי כלי חרס, ועפר כמו אפר. דהיינו, האדמה והסלעים שם הם מאד חזקים, והדבר מסוגל לכך שבשר המת מתכלה תוך כ"ד שעות. א"כ יוצא, שהמתים אינם סובלים שם. כמו שישנם כאלה העושים סיד על גופם, בכדי שלא לסבול את הייסורים. שהרי,

נראה לענ"ד, כי מכל הפיוט הזה, הבית הזה הוא הכי קשה להבנה, ורק חלקו מובן. יי"י בקול שופר בהר ציון תתקע, זה מובן. אבל מה הפירוש, 'נוה ציון תרקע, והר שעיר תבקע'? מה זה 'ירקע'? 'רוקע הארץ על המים' היינו, לשון שטיחה. אבל היכן כתוב דבר כזה? ואיפה נזכר, שהקב"ה יבקע את הר שעיר? ובהמשך, 'זכר בוגדי עמך בנבכי ים תשקע', זה פחות או יותר מובן. מהרי"ץ מסביר, 'בוגדי', מובנו 'שונאי'. 'ותינתק ותמוש היתד התקועה', עוד יותר אינו מובן, מה הפירוש 'היתד התקועה', שהיא 'ותינתק ותמוש'? לכאן הדבר פלא עצום.

מהרי"ץ זיע"א ועץ חיים חלק שלישי דף ס"ז ע"ב מפרש כך, 'נוה ציון תרקע, מן רוקע הארץ וצאצאיה, לשון פרישה ושטיחה. ור"ל, (תיקן) [יתקן] שטחה להיות הצאצאים עליה. דהיינו, אנו מבקשים מהקב"ה, תשטח את נוח ציון, בכדי שעם ישראל ישכנו עליו. לא ברור כ"כ, מה הוא רוצה לומר, כיון שלא מצאנו כי לעת"ל, הר ציון יהיה שטוח. ואם תרצה לומר, שירושלם לא תהיה הרים וגבעות, אלא מישור, גם זה אינו נראה. כיון שאדרבה, כתוב בנביא [זכריה י"ד, י"ו] וְרָאָמָה וַיִּשְׁבֶּה תַחְתֶּיהָ. ובגמ' בבא בתרא [דף סו ע"ב] מובא, כי לעת"ל, ירושלם תהיה גבוהה שלשה פרסאות. לפני החרבן, ירושלם היתה גבוהה שלשה פרסאות יותר מא"י, ולעת"ל היא תהיה עוד שלשה פרסאות, ביחד זהו שש פרסאות. והדבר רמוז בפסוק 'וראמה', געיא בוא"ו, דהיינו שש פרסאות, בהם תהיה רמה וגבוהה יותר. וגם בתהלים [קכ"ה, ב'] כתוב, יְרוּשָׁלַם הָרִים סָבִיב לָהּ וַיִּיָּ סָבִיב לְעַמּוֹ מֵעֵתָה וְעַד עוֹלָם. לעתיד לבוא, סביבות ירושלם יהיה מישור, וירושלם תהיה גבוהה. ומרחוק רואים אותה, כי כולם במישור, והיא הגבוהה. א"כ כעת אתה בא ואומר לי, ש'הר ציון תרקע'? א"כ היא לא תהיה גבוהה? ומה נעשה עם הפסוקים הנז"ל?

דרך אגב, ישנם כאלה האומרים, שזהו אינו כפשוטו, שירושלם תהיה גבוהה. אלא הכוונה

היא, שמבחינה רוחנית היא תגבה ותתעלה. אבל מי שיעיין בשיטה מקובצת ובתרא שם, ובעוד כמה מפרשים, יראה כי הדברים כפשוטם, כך יהיה במציאות ממש. ואם כן, הדבר אינו מובן.

גם בהמשך, התיבות 'זהר שעיר תבקע', קשה להלמם. מהרי"ץ כאן בדלית ברירה נדחק מאד, ומבאר כך, יהיה מישור ובקעה, שעתידים ישראל לכבוש את בני עשו. לשון 'בקעה' היינו, מקום מישור, שעתידים ישראל לכבוש את בני עשו. הוא הסביר זאת, כדרך משל. 'הר שעיר' היינו בני עשו, והם יהיו בקעה. א"כ הפירוש הוא, ש'הר ציון יהיה מישור, כפי שהסברתי שהכוונה היא, שיהיה ראוי לשבת, והר שעיר, לעתיד עם ישראל יכבשו אותו. אבל עדיין צריך להתיישב בדבר. מה הפירוש 'ותנתק ותמוש היתד התקועה'? אומר מהרי"ץ, מלכות הרשעה. אצלנו פה כתוב בדפוס, מלכות 'עכו"ם' הרשעה, זאת הוספה של המדפיסים, כיון שהם פחדו מהצנזורה, אבל בכת"י קדשו של מהרי"ץ, לא כתובה המלה 'עכו"ם'. בשנים שהדפוסו את העץ חיים בירושלם, שלטו אז האנגלים. מי שישים לב יראה, כי המלים 'זמלכות העליזה מהרה תעקור ותשבור', בתפילות של ר"ה ויוהכ"פ, בדפוס הישן השאירו מקום ריק, מקום פנוי. וכן עניינים דומים. כי אם הם היו תופסים הגויים ועולים על הדבר, הם היו אוסרים להפיץ את הספר.

הזכרנו מקודם את דונש, הבאנו לעיל שרש"י מביאו לגבי פירוש המלים 'יפה נוף' וגו' הר ציון. דונש, יש אומרים שהיה נכדו של רבינו סעדיה גאון. הוא היה בזמנו בספרד, בדור שלפני רש"י. רש"י היה בדרום צרפת, ובספרד היו שני מדקדקים ידועים, מנחם ודונש. דהיינו, מנחם בן סרוק, ודונש בן לברט. הם היו מדקדקים גדולים, אשר התעמקו בפירוש המקרא, ויש ביניהם הרבה חילוקי דעות, כיצד לפרש מלים קשות. רש"י מביא אותם, לאורך כל הדרך, מנחם ודונש. חיברו ספרים הם ותלמידיהם.

שאכן יש לכך מקור קדמון. אבל מסתבר מאד, שהדבר נכון.

אם־כן יוצא, שהפיוט קאי על הר הזיתים. אחרת, אין הסבר לגירסת 'תבִּקֵּעַ', שמשמעותו הרבה בקעים. כי אם היה מדובר על הר שעיר, אזי הדבר מובן, כי צריך לבקעו ולנפצו לרסיסים. אבל אם המדובר על הר הזיתים, עליו כתוב 'ונבקע הר הזיתים מחציו צפונה ונגבה', הוא נחלק לשני חלקים בלבד. א"כ פה מתאים יותר לומר, 'תבִּקֵּעַ'. הדבר הפלא ופלא, חושבני שזהו לאמיתו של־דבר. וגם לפי המשקל, הדבר מתאים. כי 'הר שעיר' שזה ממש ל'הר זיתים'. ומה שהם נקדו תבִּקֵּעַ, הדבר אינו חייב להיות כך, אלא אדרבה, 'תרקע' מסתדר יותר עם 'תבִּקֵּעַ'. ובפרט שהדבר מתאים כאן, דהיינו תבקע אותו לשתיים.

ומש"כ בהמשך, 'ותינתק ותמוש היתד התקועה', צריכים להסביר זאת בהרחבה, וכעת אין הזמן עומד לרשותנו, אולי בל"ג בהזדמנות אחרת נפרש את העניין.

צריכים בעצם לדעת, מדוע הקב"ה בוקע את הר הזיתים? מה המטרה בזה? ראיתי על כך שלשה פירושים, במפרשים הפשטנים. ישנו פירוש, של רבינו יוסף קרא, הנמצא במקראות גדולות. [אגב, אינני יודע, אם זהו קרא, רי"ש רפויה, או קרא, ריש דגושה. דהיינו אם זהו קרא רפוי, הרי שזוהי דלעת. ואם זהו קרא דגוש, פירושו מלשון מקרא, דהיינו אדם שמלמד ומקרא את התלמידים, או קורא להם. להבדיל, הקראים נקראו כך, על שם שעסקו רק במקרא. אבל 'קרא', מראה על אדם שבקי במקרא. כנז' בגמ' קידושין. הוא עשה פירוש על המקרא, וכנראה התעסק עם הדבר, ולכן נקרא כך]. עכ"פ הוא ביאר, מפני מה יבקע ההר? כדי שיהיה שם עמק גדול, שכשיצאו מים חיים מירושלם, יעברו באותו הגיא, ויהיה שם מים הרבה. הרד"ק כותב, הנמשל שלו, והיינו שיבקעו הגוים הבאים לירושלם, ויפנו הנה

לפעמים הם אומרים אותו הדבר, ולפעמים הם חולקים. לפעמים, רש"י מסכים רק עם אחד מהם.

לפי עניות דעתי, המלים 'נוה ציון תרקע', מתפרשות יפה לפי פירושו של דונש, והכוונה להר הזיתים. נוה ציון תרקע, לפי פירושו, הר ציון הוא יפה נוף. דהיינו, נוה ציון, זהו היופי של ציון. כמו שהסברנו לעיל בס"ד. ומה הפירוש 'תרקע'? הדבר מוסב על ההמשך.

לולא דמסתפינא, אני אומר זאת בתורת השערה, לא למעשה. חושבני אולי, כי את המלים 'הר שעיר', צריך לתקן. זהו לא 'הר שעיר', אלא 'הר זיתים' תבקע. גם המשקל הוא יפה. וברצוני להגיד עוד הנחה, כי יש לשנות הניקוד, לא 'תבִּקֵּעַ', אלא 'תבִּקֵּעַ'. לא בדקתי זאת בנוסחאות הישנות, אבל חושבני, בתורת השערה הקרובה לאמת, כי נפלה כאן טעות. צריך לגרוס כך, 'נוה ציון תרקע, והר זיתים תבִּקֵּעַ'. שהר זיתים יבקע, זהו פסוק מפורש [וזכריה י"ד, ד'] וְנִבְקַע הָר הַזֵּיתִים מִחֲצִיו מִזְרְחָה וּמִמָּוָה וְגו'. אבל גם להתחלת הבית, 'נוה ציון תרקע', ישנו מובן, מלשון רוקע ברגליים. יש פסוק ביחזקאל [כ"ה, ו'] וְרָקַעַךְ בְּרַגְלֶךָ. שם הכוונה היא, תבעט ברגל, לשון הכאה. ובתחילת הפסוק בזכריה [שם] נאמר, וְעַמְדוּ רַגְלֵיכֶם בַּיּוֹם הַהוּא עַל הָר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקֶּדֶם, זהו משל, ולכן התרגום הוא לא כפשוטו, אלא ויתגלי בגבורתיה בעידנא ההיא על טור זיתא וכו', ויתבזע טור זיתא מפלגיה למדנחא ולמערבא. הדבר בא לומר כביכול, שהקב"ה יעמוד על הר הזיתים עם שתי הרגליים, ואז ירקע ברגליו, ויבקע ההר לשתיים. רגל אחת פה, ורגל אחת פה.

זהו הפירוש, 'נוה ציון תרקע, והר זיתים תבקע'. ברקיעה של־רגלים, השי"ת יבקע את הר הזיתים. אני אומר זאת כהשערה, ולפענ"ד זהו אמת, אם לא קרוב לאמת. אבל כמובן, שהדבר אינו למעשה, אלא רק אם יתברר

והנה. הרי מדובר, על מלחמת גוג ומגוג. ובמקום הזה, יתפזרו כל הגויים אשר יבואו למלחמה על ישראל. ובמצודת דוד מפרש, וזהו למען ינוסו הגולים מיד השבאים דרך הבקוע. כלומר, שיבואו ישראל לברוח מיד הצרים עליהם, והם יסגרו להם את כל הפתחים, א"כ כעת מהיכן הם יברחו? לכן הקב"ה בוקע את הר הזיתים, בכדי שיוכלו לברוח משם. אבל כל זה, הוא מה שאומרים המפרשים הפשטנים. אולם בואו נראה, מה אומרים לנו חז"ל בעניין זה.

שלמה המלך אומר בשיר השירים נח, ה', מי זאת עלה מן המדבר מתרפקת על הודיה וגו', מפרש התרגום, אמר שלמה נביא, כד ייחון מיתאי, עתיד לאתבזעא טור משחא, וכל מיתאי דישראל עתידין למיפק מתחותיה. ואפילו צדיקיא דמיתו בגלותא, עתידין למיתי אורח כוכיא מלרע לארעא, ונפקין מתחות טור משחא. ורשיעיא דמיתו ואתקברו בארעא דישראל, עתידין למהויהון רמיין, היכמא דרמי גבר אבנא באלא. נו? כעת אתם מבינים, למה זה נהיה 'הר המתים'? כיון שכל המתים, וגם הצדיקים שמתו בגלות ולא נקברו פה, יבואו דרך כוכים, ולבסוף כולם ייצאו מתחת הר הזיתים. הגם שהקב"ה יכול להוציאם דרך מקום אחר, הם באים דרך הר הזיתים. אבל כיצד הם ייצאו משם? בשביל כך, צריך לבקוע אותנו.

בודאי שישנם פה סודות ועניינים נסתרים, למה דוקא צריך להיות שם? ולמה צריך לבקוע את ההר? אבל בכל אופן, זהו מה שכתוב. הרשעים שמתו ונקברו בארץ ישראל, ייזרקו לחו"ל, אין להם זכות להישאר במקומם בא"י. זהו מה שנקרא 'גלגול מחילות', הצדיקים יבואו דרכם ויצאו דרך הר הזיתים.

זהו מה שמפרש לנו התרגום שם, וכך גם אומרים חז"ל בפסיקתא ורבתי פרק ל"א, תחת הר הזיתים, יהיה להם קימה לכל מתי עולם.

הקב"ה עושה להם מחילים מחילים מלמטה, והם מחלדים בהם, עד שהם באים תחת הר הזיתים בירושלם. מה הפירוש 'מחלדים'? חושבני שזהו מלשון 'חולד', דהיינו חפרפרת. זה כמו חולד, שחופר בעין מנהרה בתוך האדמה ועובר ממקום למקום דרך זה. והקב"ה עומד על ההר, והוא נבקע להם.

לכן, ישנם שהעדיפו להיקבר בהר הזיתים, כי שם לא יהיה גלגול מחילות. הם לא רוצים להיקבר בבאר שבע, ולא בב"ב, ולא בצפון. למה? כי סוף סוף הם יצטרכו להתגלגל דרך המחילות, א"כ הוא לא רוצה להיות חפרפרת. א"כ הוא כבר מעדיף, להיות בהקדם האפשרי בהר הזיתים. וככה משמע מלשון תרגום שה"ש דלעיל, כי יצטרכו גלגול מחילות לא רק המתים שנקברו בחו"ל. וצ"ע עוד.

אם כי, עדיין אינני מבין זאת כ"כ, כנראה ישנם פה סודות גבוהים ונסתרים, לא הסבירו לנו את כל העניינים מסביב, או שהסבירו ולא ראיתי. אבל בעצם, הרי כתוב פה, 'ונבקע הר הזיתים מחציו', ומה כתוב אח"כ? 'ונסתם גיא הרי פי יגיע גי הרים אל אצל ונסתם פאשר נסתם מפני הרעש בימי עזיה מלך יהודה וגו'. פירוש, 'ונסתם', 'כאשר נסתם מפני הרעש'. מהו 'רעש'? רעידת אדמה. זהו פחד ואימה, בעיקר למי שנמצא קרוב למקום מרכז הרעידה. זה לא רק שהאדמה רועדת, אלא נלוה לכך רעש עצום. ומי שנמצא בהר הזיתים, זהו דבר מבהיל, אזי האנשים בורחים, ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש בימי עזיה מלך יהודה. כאשר הוא רצה להקטיר קטורת, והרי הוא משבט יהודה, ואסור היה לו להקטיר קטורת כיון שהוא לא כהן. א"כ זהו שכתוב 'ישעיהו ו, ד', בשנת מות המלך עזיהו וגו', וינעו אמות הספים וגו'. זאת היתה רעידת אדמה. על כך אנו אנחנו מתפללים בשני וחמישי, 'מרעש ומרוגז הצילנו'. 'מרעש' היינו, מרעידת אדמה. בעוונותינו הרבים, אני שומע כי בזמן האחרון מדברים על עניין זה, שח"ו ישנה סכנה לרעידת

שערי יצחק – השיעור השבועי

תשובת מרן שליט"א: אבל גם המתים ייבהלו. הרי כתוב, קשה רמה למת וכו'. משמע, כי גם הם מרגישים, וגם עליהם הדבר משפיע. אעפ"י שהקב"ה יכול לעשות, גם מבלי שהם ירגישו. השם ברוך הוא יזכנו, להאיר בתורתו הקדושה את עינינו. ויעשה לנו נסים ונפלאות, כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, אבי"ר.

תזכורת בנושא אי כינוי מנורת חנוכה בשם 'חנוכיה'. נזכרתי בעת בדבר נוסף, ידידנו הרב עמנואל סולימאן הי"ו מהעיר בית שמש ת"ו, ביקש להראות לי מה שכתוב בספר אוצר הידיעות (להרי"מ שטרן, מהדור' תשע"א. כרך ב עמק קסט), שם הוא מביא כי שם מנורת חנוכה "חנוקיאה", כבר הובא לרבי אברהם ב"ר שמואל מיוחס בעל שדה הארץ, קרוב למאתים ושבעים שנה. והשם הזה נבע, כדי שלא יקראו 'מנורה', וכאילו לדמותו למנורת המקדש.

ברצוני להודיע, וצריכים לדבר על כך מבעוד מועד, כבר דיברנו בעבר [שיעור מוצש"ק וישלח ה'תשע"א] על הנושא הזה, פשוט האשכנזים אינם מבינים את ההבדל. אותם הספרדים בזמנו, לא אמרו חנוכיה, בכא"ף ומלרע, אלא שבשפת לאדינו, זה נשמע בהיגוי שלהם 'חנוקיאה'. בקו"ף (דומה לגימ"ל רפויה) ומלעיל. בלשון לאדינו, לכל דבר, יש כמין סיומת כזאת, 'איה'. אלה שהמציאו זאת בשפה העברית, הם לא התכוונו לכך. הם רצו להמציא עוד מלה בעברית, חנוכה-חנוכיה. כמו שאומרים ספרדיה, שמשיה, מטריה, וכדו'. לכן הם עשו שיהיה גם מלה כזאת, חנוכיה. אבל זאת טעות מיסודה. וכי מה זה? חנוכה קטן? הדבר אינו נכון בכלל, גם בדקדוק. על כל פנים שתדעו, כי מי שהמציא את המלה הזאת, היתה רשעה אחת, שהיתה גרה בירושלם. היא אשתו של אותו אחד, ש'המית' את השפה העברית. ביררתי את הדבר עם אנשים מומחים, מהם ובהם, שביררו זאת, ואכן המקור לכך הוא טמא.

אדמה. צריכים לדעת, מובא בספרים סגולה להינצל מכך. הדבר הטבעי הראשון הוא, לברוח. דהיינו, לא להיות תחת בניין, כיון שהדבר מסוכן, שמא הבניין יקרוס ויתמוטט. לכן, חובה להיות בשטח פתוח. אבל ישנן סגולות, המובאות בספרים. ודבר ראשון, צריכים לברך את הברכה, 'עושה בראשית' או 'שכחו מלא עולם'. כידוע מהגמ' ומהפוסקים. דבר שני, היעב"ץ בספר מור וקציעה ואו"ח סי' רכז, ד"ה ועל הזועות] מביא סגולה, להשקיט את הרעידה והרעש, שיגיד את הפסוק וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ [ישעיהו ו', ג'], שלוש פעמים. ישנן עוד סגולות, אבל אין די זמן להאריך על כך.

בכל אופן כתוב כאן, כי הנקברים רוצים להיקבר שם, בהר הזיתים, בכדי להינצל מגלגול מחילות. אבל מה יותר קשה? שאנשים ייבהלו מהרעש הזה, עד כדי כך שכולם בורחים, או גלגול מחילות? מצד אחד, הם רוצים להינצל מגלגול מחילות. אבל מאידך, הם ישמעו את כל הפיצוץ הזה, שיבקע את הר הזיתים. גם דבר זה, הוא מבהיל. ומאחר והם מתים, הם לא יכולים לברוח. א"כ מה ההבדל? לכאורה משמע, כי גלגול מחילות, הוא יותר קשה. כמדומה, שזהו מבחינת אורך הזמן. דהיינו, אכן הבקיעה משמיעה רעש, אבל זהו עניין של שניות ספורות. אולם גלגול מחילות, כנראה זה לוקח יותר הרבה זמן. אם כי אינני יודע, אולי גלגול מחילות יכול להתבצע בקפיצת הדרך, אבל כנראה לא עושים סתם נסים. ממילא, כנראה הצער הזה הוא יותר קשה. אמנם ממה נפשך ישנו צער, אבל מסתמא הצער הזה, הוא יותר גדול, ולכן הם העדיפו את הצער האחר.

שאלה מהציבור: הרעש אמור להבהיל את החיים, אולם לא את המתים?

לצערנו, המלה הזאת נכנסה גם בספרי הלכה. אמנם, לא אלמן ישראל. יש שנזהרו. אבל לאידך גיסא, בהרבה ספרי הלכה, כן הביאו כבר את המושג הזה. צריכים לדעת, המלה הזאת, היא משורש טמא. וכפי שדיברנו בתחילת השיעור, על 'אין תוכו כברו', זהו דבר ששרשו ממעין נרפש, הם המציאו את המלים הללו, ועלינו לדעת בכל הדורות, מעולם לא נשמעה המלה הזאת בעם ישראל.

דיברנו על כך כבר בעבר, לכן לא אזכיר זאת שוב באריכות, הבאנו מקורות מהירושלמי ומהגאונים, ואפילו מהרמב"ם. מי שישים לב, הרמב"ם כותב, הלכות 'מגילה וחנוכה'. מה הפירוש 'מגילה וחנוכה'? הרי 'חנוכה', זהו השם של'חג. ו'מגילה', זוהי המצוה. א"כ למה הרמב"ם כותב 'מגילה וחנוכה'? תכתוב, הלכות 'פורים וחנוכה'? אלא ללמדך בא, כמו שישנו שופר, וסוכה, ולולב, ומגילה, ישנו גם חנוכה. המנורה, נקראת חנוכה. זהו שם המצוה.

לכן באתי כעת לחזק עוד פעם עניין זה, שאת המלה הזאת, צריכים לבער, לעשות לה 'ביעור חמץ', כיון שהיסוד שלה הוא ממקור טמא, וכי אנו נשתמש בכך לדבר שהוא קדוש? אמנם לצערנו מחוסר ידיעה, אפילו רב ותלמידי חכמים, כגון בעל אוצר הידיעות שהוא ת"ח חשוב, אשר אמנם יודע הרבה, אבל בנ"ד נעלם מהם במחכת"ה מקור המלה.

ולכן אני פונה כעת לידידנו המשב"ק הרב שילה נר"ו, חושבני שאין מנוס, וצריכים להדפיס ולפרסם את המאמר על העניין הזה. ישנו מאמר מודפס שלנו בשם "מנורת חנוכה", וצריך להדפיס זאת, להפיץ ברבים, אולי במסגרת של שערי יצחק. כי אחרת, כבר יעבור הזמן ונאחר את המועד, והדבר כבר ישתרש עוד ועוד בציבור, וחבל.

[המאמר מצורף לחוברת זאת בהמשך. העורך].

בכל אופן, מי שמעוניין, שיפנה לרב שילה. ישנו מאמר שלם שכתבנו על כך, להוכיח כי המלה הזאת אינה במקורות שלנו. וגם שבעצם שרשה, אינה ממקור טוב. וצריכים אנו להשתדל, לקרוא כפי שאבותינו קראו לה. אפשר לקרוא לה על דרך אבותינו, 'מנורה'. או 'חנוכה'. ואם לא יבינו, אפשר לומר 'מנורת חנוכה'. אבל, לא להשתמש במלה הזאת, חנוכה. צריכים גם להוציא זאת מהת"ת. פשוט ישנה חוסר ידיעה. דרך אגב, הסכים לכך הגאון הגדול הרב חיים קנייבסקי שליט"א. הראו לו את מה שכתבתי, והוא הסכים לכך בפה מלא. בכתובים, יש לנו בירור ארוך על כך. חשוב מאד, להשתדל לבער זאת, לקיים זבערת הרע מקרבך'. ובזכות זה, הקב"ה יזכה אותנו, כי כל 'תרבות יוץ', שנכנסה לנו לחנוכה, בעוה"ר, תיעלם ותימחק. בזכות שנשתדל לקדש את הפה שלנו, הקב"ה יוסיף עלינו קדושה, על מה שאנו משתדלים.

הערה מהציבור: ישנו כאן ספר חדש של הגר"ע יוסף זצ"ל, שיצא לקראת יום השלושים לפטירתו, והוא סיים כאן במלים האחרונות שלו, את הספר עולת יצחק. הוא נפטר ממש באמצע הכתיבה. הרב ראה זאת?

תגובת מרן שליט"א: כן, הראו לי רבים את זאת. זהו ספר חזון עובדיה חלק ששי, הוא מדבר בנושא של הפסקת חשמל בשבת, כתבנו על כך בשו"ת עולת יצחק ח"א סי' נ"ה. חלק מהדברים שהוא כתב שם מקודם, לקוחים משם. והוא מציין בסוף, זעייין ילקוט יוסף ושו"ת עולת יצחק, תם ונשלם שבח לאל בורא עולם. זהו רמז לכל תלמידיו, ובראשם בניו, כמו צוואה, שיעיינו בשו"ת עולת יצחק. ואם יעיינו, 'עושה שלום ובורא את הכל'. בעזרת ה', 'תורה ואחת ומשפט אחת יהיה לכם', יכולים להיות בינינו חילוקי דעות, אבל צריך להיות בעם ישראל אהבה ואחווה, שלום ורעות. אנחנו מכבדים את כולם, ואוהבים את כולם. אבל, ישנם שבטים שונים בעם ישראל. ישנו שבט

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש את הוצאת השיעור לע"נ, או לרפואה, הצלחה ופרנסה טובה. פרטים בטלפון: 050-4140741

ראובן, ושבט שמעון, וישנו שבט יהודה. אנחנו משבט יהודה, ויש לנו את המסורת שלנו. וזאת אינה סתם מסורת, אלא "המסורת", בה"א הידיעה.

אִסְכֵּן בְּעִזְרַת ה', ע"י כך נרבה אהבה ואחוה שלום ורעות בעם ישראל, עֲצוּ עֵצָה וְתַפְּרָה, דְּבַר דָּבָר וְלֹא יָקוּם, פִּי עַמָּנוּ אֵל [ישעיהו ח', י"], אכ"ר.

הוספת העורך: נודע לנו מפי רבים מתלמידיו של הגר"ע יוסף זצ"ל, כי הוא היה הוגה רבות בספרי מרן שליט"א עד ימיו האחרונים ממש, ואשר ראו אותם על שלחנו תמיד, והעלה מהם פעמים רבות בספריו, מאחר והחשיב את דעתו בצורה יוצאת דופן. ויש מתלמידיו שאף רואים בכך תיקון משמעותי לעוול הגדול והבלתי מוצדק שנעשה בעבר, באמירות הפוגעות שנאמרו ונכתבו כלפי מרן שליט"א, בגלל היותו מחזיק ומחזק מנהגי אבותינו הקד' כאן בא"י.

מצ"ב צילום הדף האחרון של ספרו הנ"ל, אשר עורר התרגשות גדולה והתפעלות רבה, והדבר נהיה שיחת היום בבתי מדרשות, בהזכירו את שו"ת עולת יצחק למרן שליט"א, שאלו היו המלים האחרונות אשר העלה על הכתב בחייו עלי אדמות, וסימנא מילתא היא. מנוחתו בגן עדן. תנצב"ה.

חזון

הלכות המכבה והמבעיר

עובדיה קנט

תינוק מבעבע בנהר ונתכוון להעלותו ולהעלות עמו נחיל של דגים, מותר. ומבואר שאע"פ שנתכוון להעלות דגים עמו מותר. וכ"כ בספר פרדס הגדול (סי' קג), פורס מצודה ומעלהו, הזריו הרי זה משובח. "ואע"פ שהוא מתכוין לצוד דגים לפי דרכו". וכן הוא לשון השבולי הלקט (סוף סי' רל). וכ"כ הרוקח (סי' קט), שאע"פ שמתכוין למלאכה ולהציל, הרי זה משובח. וכן כתב הר"ן (שבת פרק יג, דף לה סע"א מדפי הרי"ף), שבענין פיקוח נפש אפילו אם הוא מתכוין למלאכת הרשות עם המלאכה של פיקוח נפש מותר, מפני שמלאכת מצוה היא וחובה היא עליו, לפיכך אע"פ שהוא מתכוין עם אותה מלאכה של פיקוח נפש למלאכה אחרת האסורה בשבת, התירו חכמים, כדי שלא ימנע בשום ענין מפיקוח נפש המוטלת חובה עליו. [וכל זה אף לדעת הר"ן דס"ל שבת דחוייה היא אצל פיקוח נפש, ולא הותרה. (ע' בהר"ן ביצה יז.). וכל שכן לדעת התוס' והמהר"ם והרא"ש והרשב"ץ, דס"ל שהשבת הותרה אצל פיקוח נפש. (וע' בחזון עובדיה שבת ג, עמוד רנח והלאה). וכ"כ הרמב"ם (פ"ב ה"ב), כללו של דבר, שבת לגבי חולה שיש בו סכנה הרי הוא כחיל לכל הדברים שהוא צריך להם. וכ"כ המאירי יומא (פג:). ע"ש]. וכתב הרב שיח יצחק (יומא פד: ד"ה ראה תינוק, דס"ל להר"ן שאפילו אם נתכוין לצוד דגים ג"כ מותר גמור

הוא. וע"ע להגאון נחל איתן (פ"ב מהל' שבת הל' מז), ובמרכבת המשנה אלפנדרי שם. והכא נמ' שכוונת המכנאים בשביל כל העיר, שבתוכה חולים שיש בהם סכנה, מותר גמור הוא, וממילא כל התבשילים שהוחמו בחשמל שהותקן מכחם משרא שרו. וראיתי בשו"ת יחווה דעת למהר"י חזן ח"א (סי' ל), שאחר שכתב להתיר בנ"ד ע"פ הסברא שיש חולים בבתיים פרטיים ובבתי החולים השונים, שמותר לחלל שבת עבורם, מותר גם לבריא, שוב חזר בו, וכתב, שהיתר זה אינו, כי המכנאים אינם מתכוונים לשם החולים, אלא לשם קבלת שכרם. ע"ש. ואשתמטיתה דברי הירושלמי והפוסקים הנ"ל. וכדברינו כתב הגרש"ז אורבך, הובא בשמירת שבת כהלכתה (פרק לב הערה קפב). (אלא שבדברינו על פי הירושלמי והר"ן איצטמיד חצבא). וכן העלה להתיר בשו"ת מקוה המים ח"ג (סי' מג), אלא שלא עצר כח להתיר באופן שבודאי נצטננו התבשילים. ולדברינו גם זה מותר. ובספר ברוך שאמר (הלכות יום טוב דף לא ע"א) הביא דברי הגר"צ שאול שפסק להתיר בנ"ד. ע"ש מעמו. וע"ע בשו"ת שערי עזרא ח"א (סי' יט), ובשו"ת מנחת יהודה (סי' לד), ובספר אז נדברו ח"ד (סי' כח), ובספר ילקוט יוסף (שבת ג, סי' שיח עמוד מט והלאה), ובשו"ת עולת יצחק (סי' נה).

כאן עמד קנה במקומו, ונסתלק המחבר לבית עולמו

ביום המר והנמהר ג' מר חשון תשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

חבל על דאברין ולא משתכחין